

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Pigtraad-Gestapofangen

Nr. 6
November
1983

Frihedens lys. Glasmaleri af Carl-Henning Pedersen, udført i 1982-1983 til Museet for Danmarks Frihedskamp 1940-1945 og afsløret af Hendes Majestæt Dronning Margrethe II den 29. august 1983.

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Søssevej 19, 4894 Øster Ulslev. (03) 86 55 59.

Henvendelse ang. feriehjemmet på Kegnæs rettes til overlærer Preben Feddersen, 5874 Lundeberg, Hesselager. (09) 25 14 77. (Der er 7 senge). Feriehomeets adresse er: Flejmosen 4, Østerby, 6474 Skovby, Als. (04) 46 53 42.
Tilsynsførende: fru Karin Boysen, Østerbyvej 46, Østerby, tlf. (04) 46 51 75.

Medlemmer: Iflg. fundatsens paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

På fondens møde den 24. september 1977 besluttedes det, at fondens virksomhed især skulle samles om at videreføre feriehjemmet på Kegnæs, at videreføre bladet »Pigtraad« og at søge sikret, at 4. maj fortsat højtideligholdes i Ryvangen.

Forretningsudvalget:

Formand: Civilingeniør Mogens Dyre,
Hestehavevej 3, Sjellerupskov, 6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 86 22.
Næstformand: Kontorchef, cand.jur. Hans Andersen,
Søssevej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. (03) 86 55 59.
Kasserer: Maskinmester H. P. Skjoldborg, Skovbrink 9, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 57 07. Giro 1 00 07 80.
Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg.
Tlf. (06) 81 07 09.
Overlærer Preben Feddersen, Caroline Amalievej 11,
5874 Lundeberg, Hesselager. Tlf. (09) 25 14 77.

Den øvrige bestyrelse består af:

Kontorchef Niels Christian Andersen Volmersvej 5, 6330 Padborg Tlf. (04) 67 31 53	Direktør Bernth Johannesson Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby Tlf. (02) 87 02 64	Forvalter Axel Lauritzen Lundtofteparken 42, 2. t.v., 2800 Lyngby Tlf. (02) 88 12 42
Arkitekt M.A.A. Børge Andresen Stokkevad 6, 2850 Nærum Tlf. (02) 80 13 40	Læge Axel Jørgensen Duebrødrevvej 14, 9000 Aalborg Tlf. (08) 12 06 70	Redaktør Johs. Rasmussen Ømkulevej 9 7100 Vejle Tlf. (05) 82 65 72
Skræddermester Povl Brandt Glerupvej 19, 2610 Rødovre Tlf. (02) 91 13 72	Oberst K. Kjeldsen Hallingager 47, 5750 Ringø Tlf. (09) 62 31 63	Provst Poul Riis Hostrupgade 9, 4200 Slagelse Tlf. (03) 53 35 34
Sparekassedirektør Einer Hauberg Holballe 3, 6473 Tandslet Tlf. (04) 44 76 04	Tandtekniker Leo Kæraa Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg Tlf. (06) 27 04 28	Solveig Skjøtt Dalso Park 128, 3500 Lille Værlose Tlf. (02) 48 56 74
Direktør G. Jespersen Gullestrupvej 7, 7400 Herning Tlf. (07) 12 11 84	General Fl. B. Larsen, Kongstedgården, 4293 Dianalund. Tlf. (03) 56 02 07	

FANGESAMMENSLUTNINGENS REKREATIONSFOND

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreationsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningsskema kan rekvireres hos formanden: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreationsopholdets samlede pris, dog max. kr. 2.500.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreationshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningsskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreationsopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Bladet

Pigtraad - Gestapofangen

Udkommer med 7 numre i år.
(De lige mdr. + november).

ABONNEMENT OG BLADREGNSKAB

Poul Nielsen,
Bjernedevej 40 A,
2700 Brønshøj
(01) 74 26 35
Telefontid: kl. 17-18
Årsabonnement 40,- kr.
Giro 9 31 54 54.

Eventuelle fejl i besørgelsen af bladet rettes hurtigst muligt ved henvendelse til udleveringspostkontoret.

ANNONCER

Chr. Winthers Vej 1,
8600 Silkeborg
(06) 81 07 09

REDAKTION

Johs. Fosmark,
(ansvarshavende)
Chr. Winthers Vej 1,
8600 Silkeborg
(06) 81 07 09

Frode Toft,
St. Kongensgade 63,5,
1264 København K
(01) 15 59 57

TRYK

Fjerritslev Avis Offset

INDE I BLADET:

Nyt frihedsmuseum i Århus	131
2. oktober mindet i Ryvangen	132
6 lydbånd til skolerne.	133
Runde dage.	134
Erstatningslovens historie IX	136
Om Martin Niemöller	137
Dystert minde	138
Å propos HOLOCAUST.	139
Skulle hente tungt vand.	140
Er nynazismen farlig?	141
Kammeraterne fortæller.	143
Foreningerne.	144-148
Mindeord.	150
Bøger	150
Adresseliste	152

De følgende numre af vort blad udkommer 15/12-83 og 2/2-84.

Stof fremsendes senest 4 uger før de nævnte dage.

Pigtraad - Gestapofangen

NR. 6

NOVEMBER 1983

38. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjelpefond og Sammenslutningen af danske fanger fra
Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben . Dachau-klubben . Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen . Landsforeningen Gestapo-
Fangerne . Foreningen af Gestapofanger fra besættelsen . Hannover-Stöcken-gruppen . Horserød-Foreningen . Landsforeningen
af kz-fanger fra Neuengamme . Ravensbrück-gruppen . Sachsenhausen-foreningen . Stutthof-foreningen . Theresienstadt-foreningen

MUSEET FOR BESÆTTELSEN I ÅRHUS

Vi er en lille gruppe, der har startet et lokalt museum i Århus. Museet har fået kælderens under den gamle politistation til sit foreløbige virke. I slutningen af besættelsen var bygningen besat af bl.a. Gestapo og deres håndlangere.

Vi vil gerne invitere gamle modstandsfolk til et **informationsmøde fredag den 2. december kl. 19.30. Det afholdes i festsalen på Set. Annagades skole, Ingerslev Boulevard 2, Århus C.**

Vi vil gerne fortælle, hvem vi er, og hvad vi vil. Der vil efter indlægget være mulighed for at stille spørgsmål.

Derefter vil der være et foredrag på ca. 45 min. af professor Niels Åge Nielsen, Århus, der var i jyllandsledelsen. Hans emne er: Århus under besættelsen.

Der bliver under mødet lejlighed til at købe en mindre forfriskning. Alle interesserede har adgang.

Vel mødt!

Peer H. Vesterager
Drejvænget 89
True, 8381 Mundelstrup
(06) 24 37 19

1940-45 bør huskes!

- Hvad har inspireret dig til dette initiativ? spørger vi Per Vesterager.

- Jeg har altid været historisk interesseret, lyder svaret. - I Hanstholm hjalp jeg med at få indrettet frihedsmuseet dér. Så en dag talte jeg med en dame, der lige var blevet enke. Hun havde smidt en hel del ting fra besættelsetiden i skraldespanden, og da jeg ville undersøge den, havde renovationsmændene allerede været der, og så var der ikke noget at gøre, men vi var nogle styk-

ker, der talte sammen om forholdet, og vi var enige om, at sådanne ting, der fortalte om besættelsetidens forhold, burde samles og opbevares.

Vi fik en virkelig god omtale i dagspressen, og der er kommet mange ting, også nogle dubletter, og de kan gøre god nytte ved at hjælpe andre steder.

- Og der er forhåndsinteresse for jeres møde?

- Det tror vi, for det har kunnet mærkes på mange ting, men vi vil jo også gerne, at modstandsfolk fra Århus-egnen slutter op om vore bestræbelser, og derfor foretager vi denne henvendelse gennem de tidligere fangers eget blad.

Peer Vesterager var blot 5 år, da besættelsen indtraf, så han har ikke selv haft muligheder for at opleve det, som han synes bør huskes.

F-k.

*Dersom du lukker din dør for alle
vildfarelser, vil sandheden blive lukket
ude.*

Rabindranath Tagore (1861-1941)

*Den time, som føjes til dit liv, uden at
du havde håbet på den, vil være dig et
kært tillæg.*

Horats (år 65-8 f.Kr.)

*Når du er træt, når du er ked
af verden og dens smålighed,
da skynd dig fra den trange mur
ud i Guds mægtige natur.*

H. V. Kaalund (1818-1885)

*Bespis den sultne, bespiser du ham ik-
ke, så har du slået ham ihjel så vidt det
står til dig.*

St. Ambrosius (ca. 340-397)

Den gamle politistation i Århus. I slutningen af besættelsetiden blev den brugt af Gestapo og deres håndlangere.

2. oktober mindet i Ryvangen

Den 2. oktober 1943 fandt de første samlede deportationer fra Danmark til tysk koncentrationslejr sted. Det skete efter den undtagelsestilstand, der indførtes den 29. august. Og på denne oktoberdag afsejlede et tysk troppe-transportskib med de første transporter af danske fanger til de nazistiske dødslejre. Det var de 150 Horserødfanger, der siden 1941 havde været interneret i Vestre Fængsel og Horserød i henhold til den berygtede kommunistlov (natten til den 29. august lykkedes det ca. 100 af de internerede at flygte over pigtrådshegnene, medens resten faldt i tyskernes hænder). Og det var den første store gruppe af danske jøder, godt 200, der var arresteret i dagene i forvejen efter ordre fra Berlin i henhold til forslag fra den tyske rigsbeholdningsmægtigede i Danmark, SS-Obergruppenführer Werner Best.

De to fangegrupper kendte ikke til hinanden, før de ved »udladningen« i Swinemünde gik i land fra hver sin ende af skibet. Horserødfangerne sendtes øst på til Stutthofflejren ved Danzig (Gdansk), og jøderne sendtes syd på til Theresienstadt i Tjekkosllovakiet.

40-års dagen for deportationerne blev markeret ved to højtideligheder i Mindelunden i Ryvangen.

Om formiddagen samledes en gruppe Stutthofffanger til en højtidelighed i Mindelundens KZ-Rotunde, hvor seks

danske Stutthofffanger er begravet. De omkom under dødsmarchen fra Stutthof, en døde af plettyfus og resten blev skudt ned af SS'erne, da de ikke kunne marchere længere.

Der blev nedlagt blomster på de seks grave, og kontorchef Frode Toft, Frihedskampens Veteraner, der selv har været fange i Stutthof, holdt en kort mindetale, hvor han bl.a. sagde:

- Det er i dag 40 år siden, at det tyske skib »Wartheland« afsejlede fra Lange-liniekajen med en last, bestående af ca. 400 mennesker, 250 danske jøder og 150 Horserødfanger. Jøderne kom til Theresienstadt og Horserødfangerne til Stutthof. Mange vendte aldrig tilbage fra denne rejse, og mange er siden døde af deres lidelser. Og vi, der overlevede, er vel alle mærkede for livet, men vi står her i dag for at mindes vore døde kammerater i ærefrygt for deres indsats i kampen mod nazismen.

Jødernes flugt til Sverige mindet

Om eftermiddagen var der en højtidelighed i Mindelunden, hvor den 2. oktober også blev mindet. Arrangørerne var Frihedskampens Veteraner og Det mosaiske Troessamfund. Og selv om vejret

Det polske mindesmærke i den jødiske ghetto i Warszawa.

var dårligt, var der kommet mange mennesker til stede.

Formanden for Frihedskampens Veteraner, direktør Svenn Seehusen, udtrykte glæde over, at nazisternes plan om at udrydde Europas jøder slog fejl her i landet. Det lykkedes at redde ca. 6000 danske jøder til Sverige i disse dage for 40 år siden. Men vi må samtidig mindes, at det lykkedes tyskerne at fange 450 danske jøder, der denne dag blev deporteret sammen med 150 danske kommunister til de tyske KZ-lejre.

Rabbiner Bent Lexner sagde, at selv om han tilhørte den unge generation, der ikke kendte til at være forfulgt, så er det i dag, hvor fremmedhad igen rykker frem overfor minoritetsgrupper i samfundet, vigtigt at den unge generation er med til at mindes det, der skete dengang.

Provst Poul Riis, der selv var fange i KZ-lejren Dachau, sluttede talerrækken og sagde bl.a.: »Lad det aldrig blive glemt i Danmark, at vi alle i vor forskellighed hører sammen.«

Mellem talerne sang den jødiske kantor jødiske sange, ligesom der blev sunget af Sct. Annæ-skolens kor og koret fra den jødiske Karolineskole.

Efter højtideligheden, der blev ledet af kriminalassistent Frank Zorn, gik de jødiske børn, der havde stået fakkelvagt i Mindelunden, i procession med deres fakler til den nærliggende Karolineskole.

Frode Toft taler ved Stutthofffangernes mindehøjtidelighed 2. oktober i Ryvangen.

6 lydbånd og fint teksthæfte fra Hvidstengruppe-deltager

Bruges til skoleundervisningen på Randers-egnen

Det er faktisk en god idé, som nogle skoler og nogle gamle modstandsfolk rundt i landet har fået: At man samler dagbøger, lydbånd, dias og fotos o.l. over nogle af den pågældende egns vigtigste begivenheder fra besættelses-årene. Man har set eksempler på det rundt i landet. Og det er jo faktisk også nu, det skal gores. Vi bliver ikke yngre - og ikke flere. Vidnerne, der kan huske det ene og det andet. Og tit ser man, at store skolebørn og en række unge i grunden også godt vil vide lidt om, hvad der skete dengang.

Af JOHS. RASMUSSEN

En af dem, der har taget ideen op og har fået samlet meget stof og fået det opbevaret, nej mangfoldiggjort, det er fhv. mangeårig buschauffør i Randers, Barner Hyldegaard Andersen, som nu er 60 år. Barner var medlem af Hvidsten-Spentrup-gruppen og blev selv anholdt 17. marts 1944. Sad hos Gestapo i Århus 30. marts, så i Horserød til 23. maj, derpå i Vestre Fængsel i København til 15. juli. 26. juni var der krigsret på Dagmarhus, hvor otte af Hvidsten-gruppen blev dødsdømt og henrettet torsdag den 29. juni i Ryvangen. Blandt de otte var Barners egen bror, møller Henning Andersen, Hvidsten.

Så det var tæt på. Men Barner slap med »livsvarigt tugthus«. Mening fra tyskernes side var god nok. Havde de sejret, var han - som så mange danske patrioter fra den tid - bukket under for trængslerne i de tyske tugthuse og kz-lejre. Vi kan kort nævne hans »kARRIERE«, set i datoernes tegn:

Fra Vestre Fængsel sendtes han 15. juli 1944 til Tyskland. Først nogle dage i Kiel, så en enkelt dag i Lübeck og et andet døgn i Neumünster. Men fra 21. juli 1944 til 14. april 1945 var adressen Bützow-Mecklenburg tugthus. Inden han af Røde Kors-busserne blev hentet til Neuengamme KZ-lejr ved Hamburg, hvor han var til 20. april, så til hjælpelejren Møgelkær ved Horsens, til 26. april. Derpå videre til en svensk lejr, på en skole i Magnarp til 9. maj. Og dagen

efter genså Barner Andersen byen Randers, slægt og venner.

Barner Andersen, Lervangen 23, Randers, som gik på førtidspension for et par år siden, har aldrig kunnet ryste begivenhederne dengang af sig. F.eks. hvordan hans cellekammerat, den unge stud.theol. Chr. Ulrik Hansen, den nordjyske landmandsson, en junidag 1944 kom ind i cellen til Barner og sagde efter en spejderhilsen: - Nu er Christian på'en. Og han tilføjede: - Jeg er den første landmand, der skal for en tysk peloton. Det er på høje tid, landmændene også bliver repræsenteret. Og Chr. Ulrik sagde videre til Barner: - Der vil altid være nogen, der overlever en krig. Hvis du Barner, bliver en af dem, så husk at fortælle dem derhjemme om det, vi har oplevet. Måske kan det hindre en ny krig.

Senere skulle Barner, i begyndelsen af sit tyske ophold, på et hængende hår overleve et britisk luftangreb på Kiel, hvor en lufttorpedo skrællede etagerne under Barners celle i Kiel tugthus væk. Chr. Ulriks hilsen fulgtes mange år senere op af vognmand Anders Venning Stensgaard, Råsted, som er fra 1894 og som nu er væk. Han idømtes ved krigsretten i samme sag 4 års tugthus i Tyskland. Han sagde for nogle år siden, inden han døde, at hvis en skole kom og bad Barner om et foredrag om den tid, måtte han aldrig sige nej. Det skal med, at Barner længe holdt sig tilbage, men efter at en nynazistisk ung »rigsfører« for få år siden i dansk tv stod frem og bekendte, at han arbejdede for en nazistisk magtovertagelse på ny - og at det intet havde på sig, kun var rygter og overdrivelser, at der døde millioner i Hitlers kz-lejre, nå, ja, siger Barner, så kunne jeg ikke længere holde mig tilbage. Så fandt jeg, det også var min pligt at træde frem og fortælle tingene dengang, som de var.

Og det har Barner Andersen så gjort. På instruktiv og god måde. Sagligt og fuldt af kendsgerninger. Han var nemlig så heldig at få sin dagbog fra Tysklands-tiden med sig hele vejen hjem. Og nu har han til amtscentralen i Randers (dem, der sørger for undervisningsmidler til egnens skoler) indtalt hele seks

lydbånd. Og der er udarbejdet et nydeligt og overskueligt teksthæfte. Med sider fra hans egen dagbog, med datoerne fra dengang, med en kostplan over det brød, kålrabisuppe, margarine, te o.s.v. hvad han fik i Dreibergen tugthus. Dagbogen er skrevet på toilet-papir. Andet kunne Barner ikke skaffe.

Videre har hæftet forskellige artikler fra Randers Amtsavis i tidens løb. Og dødsannoncerne og fotos af de otte fra Hvidsten og Spentrup, som blev dømt til døden, og hvis grave man nu har under mindesmærket i Hvidsten. Hæftet bringer også en kopi af møller Henning Andersens afskedsbrev hjem til forældrene i Linde ved Randers.

Det kan nævnes, at en 7. klasse på Blicherskolen i Spentrup sidste sommer arbejdede med en opgave, der hed »Herfra min verden går«. Og klassens drenge og piger brugte til beskrivelse af deres by og egn også meget stof om Hvidsten-Spentrup-gruppen i 1944.

Inden man sendte arbejdsmapper, scrapbøger o.l. ind til sparekassen Bikubens landskonkurrence om denne hjemstavns-beskrivelse, hvor præmien var en grønlandstur for en klasse, så holdt denne 7. klasse på Blicherskolen en lille udstilling, hvor tingene blev præsenteret. Her havde man også besøg af Barner Andersen fra Randers, som fortalte lidt udover det, han tidligere havde berettet på skolen. Og også Rigmor Kjær, som bor i Hvidsten og er enke efter en af de otte henrettede, mekaniker Johan Kjær Hansen, var med til denne aften på Blicherskolen.

FRA TÆNKEBOKSEN

»Mennesket gør næsten aldrig brug af de friheder, det har, således f.eks. af tænkefriheden. I stedet for fordrer man til vederlag ytringsfriheden.«

Fra Søren Kirkegaards Dagbog, 1838

»Mennesket er kun et siv, det svageste i naturen, men det er et tænkende siv.«

Blaise Pascal

»En optimist er én, som kun ser grønt lys overalt. En pessimist ser røde lys overalt... men den kloge er farveblind.«

Albert Schweitzer

En maskine kan udføre 50 almindelige menneskers arbejde, men ingen kan udføre ét ualmindeligt menneskes arbejde.

E. Letermann

Runde dage

Freddy Olsen, Immerkær 7, 2650 Hvidovre, 60 år 16. november.

Lilly Lægteskov, Åsumvej 128, 5240 Odense NØ, 65 år 16. november.

Leif Parkhøj, Myrtoften 39, 2820 Gentofte, 65 år 16. november.

Ejner Vivelsted, Beder Landevej 111, 8330 Beder, 75 år 17. november.

Lars Stausholm, Fredensg. 9, 9900 Frederikshavn, 75 år 17. november.

Jesper O. Clemmensen, Ålbrosvinget 26, 2730 Herlev (Dachau 142.659) 65 år 18. november.

Signe Nielsen, Cort Adelersg. 6, 9000 Aalborg, 65 år 18. november.

J. Harry Nielsen, Hovedg. 2, 4652 Hårlev (Buchenwald) 65 år 18. november.

Arnold Skaade, Mosegårdsvej 144, 2820 Gentofte (Neuengamme 67.980) 75 år 20. november.

Verner S. Poulsen, Ternevej 43, Dag-næs, 8700 Horsens, 65 år 21. november.

Eilif Kragekjær, Frejask. 7, 8700 Horsens, 70 år 22. november.

Børge Venge, Solvangsvej 18, 8400 Ebeltoft (Sachsenhausen 75.105) 65 år 25. november.

Laurits Stefansen, Astrupvej 21 A, 5000 Odense C, 65 år 27. november.

René Wahl, Njalsgade 75, 2300 Købh. S (Buchenwald) 65 år 30. november.

Rudolf Larsen, Præstevænget 7, 2400 Kbh. NV (Stutthof) 85 år 1. december.

Anders Oskar Jørgensen, Søg. 31, 8500 Grenå, 65 år 2. december.

Oluf Rasmussen, Nalestien 9, 8250 Egå (Neuengamme) 65 år 8. december.

Helge Jensen, Arnold Nielsens Boulev. 21, 2650 Hvidovre, 60 år 10. december.

Johs. Frederiksen, Havreholmsvej 14, 3100 Hornbæk (Neuengamme) 75 år 12. december.

Knud-Ole Larsen, Immertellevej 4, 2950 Vedbæk (Neuengamme 50.425) 60 år 13. december.

Orloff Frisenberg, Lergravsvej 25, 2300 Kbh. S, 65 år 13. december.

Jørgen Holmgaard, Overg. n. Vandet 45-47, 3., 1414 Kbh. K (Sachsenhausen 75.091) 65 år 15. december.

G. J. Rindum Nielsen, Vadbrosvej 4, 2860 Søborg (Buchenwald) 65 år 15. december.

Poul Rasmussen, Carlshøjvej 52, 2800 Lyngby (Stutthof) 65 år 16. december.

Elna Johansen, Vesterg. 33, 5000 Odense C, 75 år 16. december.

Peter Jørgensen, Sigurd Rungsvej 37, 5200 Odense V, 70 år 16. december.

Sv. Aa. Jeppesen, Vestre Alle 17, 9000 Aalborg, 65 år 17. december.

Ole Chr. Henriksen, Grønneg. 1, 7800 Skive, 75 år 18. december.

Alfr. Krouel, Lunasvej 5 B, 2610 Rødovre (Buchenwald) 65 år 19. december.

Og et guldbrillup

Karna og Sigfred Jensen, Vænget 1, 8900 Randers, kan den 27. november fejre guldbrillup. Sigfred Jensen, der vil være kendt af mange for hans deltagelse i stævner og møder landet rundt, er blandt veteranerne i Landsforeningen Gestapofangerne og mangeårigt bestyrelsesmedlem i Randers afdelingen.

— 65 —

Udenrigspolitisk medarbejder ved dagbladet Politiken J. B. Holmgaard, fylder 65 år den 15. december.

Holmgaard blev taget af Gestapo den 3. december 1943. Efter et ophold i Kolding Fængsel deporteredes han til efterhånden 7 lejre, inden han ved Røde Kors aktionen i april kom til Frøslev, hvorfra han overførtes til Sverige.

Af hans data kan nævnes:

1942 Tilknytning til Studenternes Efterretningstjeneste.

1943 juni Redaktør af det illegale blad Budstikken i Kolding.

1943 3/12 Arresteret af Gestapo under razzia på Jydske Tidende, Kolding.

Derefter ophold i Kolding fængsel, Horserød, Sachsenhausen, Heinkel, Retzow-Rechlin, Ellrich, Dora-Mittelbau, Neuengamme og til sidst Frøslev.

1945 29/4 Overført til Sverige.

1945 Bidragyder til Danske i tyske KZ-lejre (red. Johs. Fosmark).

Nogle år efter krigen medlem af Commission Internationale Contre Le Regime Concentrationnaire.

Siden marts 1971 udenrigspolitisk medarbejder og columnist på Politiken (Sket i ugen, Underhånden og Så er det sagt).

Han var nogle år ansat ved dagbladet Information.

I år modtog han Cavling-prisen, der jo er en højt anerkendt udmærkelse.

F-k.

CHRISTEN KARSTENSEN FYLDER 70

Formanden for Landsforeningen Gestapofangerne, Christen Karstensen, Haderslev, fylder 70 år 2. juledag. Han er en af veteranerne i fangebevægelsen, hvor han har været med lige fra begyndelsen.

Men først og fremmest er han en gæv sønderjyde. Han har sine meningers mod og giver udtryk derfor både i ord og handling.

Som frivillig deltog han i den finske vinterkrig, hvilket faldt ham naturligt som sønderjyde. Og det var lige så selvfølgelig, at han efter hjemkomsten under den tyske besættelse straks fandt sin plads i modstanden mod nazisterne og besættelsesmagten.

Han var først aktiv i modstandsbevægelsen i Gråsten, men flyttede senere til Kolding, hvor han var aktiv i Dansk

Karstensen ved modtagelsen af den nye fane, der var en gave fra Danmarks-Samfundet. (Nr. 3 fra højre).

(Billedet fra Frøslevlejrens kartotek).

Samplings illegale arbejde. I sit gartneri havde han indrettet et illegalt trykkeri, og han var gruppeleder for en militærgruppe.

I januar 1945 blev han taget af Gestapo og havnede i Frøslev. Siden krigen har han bestandig været aktiv både i det politiske arbejde og i fangebevægelsen.

At han samtidig med stor dygtighed, hjulpet af fru Grethe, drev sit gartneri må også nævnes.

Foruden nu at være landsformand for Gestapofangerne, er han formand for foreningen Frøslevlejrens Venner, som han for godt et års tid siden var med til at stifte.

Han er velkendt og respekteret overalt i fangebevægelsen. Selv om han aldrig lægger skjul på egne synspunkter, så er han samtidig tolerant og respekterer andres meninger. Men vi, der kender ham, ved også, at han kun tager del i debatten for sagens skyld, og at han afskyr enhver form for splid og ufordragelighed.

Derfor er vi mange, der vil hylde ham på fødselsdagen. Vi håber, at han - sammen med Grethe - i lang tid endnu kan og vil være med til at styrke sammenholdet og kammeratskabet i vore foreninger. Til lykke.

FT

Sådan begyndte det...

Den danske avis i Flensborg bringer for tiden optryk af artikler fra 50 år siden, d.v.s. året 1933, da Hitler tog magten i Tyskland.

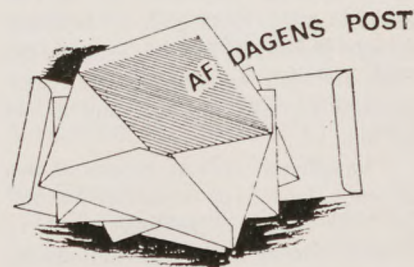
I »Flensborg Avis«, der allerede da måtte søge at indrette sig efter de nye forhold (avisen tilpassede sig aldrig til nazismen, men søgte så godt som muligt at bevare sin danske linie), kunne man i september 1933 bl.a. læse denne notits:

Det danske mindretal og den »tyske hilsen«

Lærer Tønnesen, der som bekendt i nogen tid har været ansat ved den dansksprogede kommuneskole i Flensborg, blev i går kaldt op til statsskoleråd Mittag, der forlangte, at han som tysk embedsmand skulle benytte den »tyske hilsen«. Det var et almindeligt krav, og for ham som tysk embedsmand var det en pligt.

Da lærer Tønnesen gjorde indvending under henvisning til, at han tilhørte det danske mindretal, blev der givet ham frist til at erklære sig indtil mandag.

Samtidig oplystes det, at et spørgsmål om, hvorvidt eleverne i den danske kommuneskole også skal benytte den »tyske hilsen«, er sendt til Berlin til afgørelse.

Positive dagblade

I forbindelse med at man tidligere i bladet har fortalt om, hvordan forskellige blade (vistnok for få) har bragt oplysende artikler og lignende fra krigens tid, herunder fra de forskellige lejre, kan jeg oplyse, at vi her i det nordlige Sjælland er ganske fint og godt hjulpet gennem vore to lokale dagblade: Frederiksborg Amts Avis og Helsingør Dagblad, der ganske ofte (begge) bringer stof fra den tid.

Erik Aarestrup,
Helsingør.

Erstatnings- lovens historie og tal - IX

Som følge af de i de foregående år vedtagne ændringer i erstatningsloven fortsatte direktoratet for ulykkesforsikringen i 1971 og 1972 med at genoptage en række af de tidligere sager. Samtidig indkom der i 1971, 1972 og 1. kvartal af 1973 henholdsvis 340, 308 og 99 nye sager med krav om erstatning.

I finansåret 1970/71 udbetaltes der ca. 33.900.000 kr. i henhold til erstatningsloven. Udgiften steg i finansåret 1971/72 til ca. 43.570.000 kr. og i finansåret 1972/73 til godt 57 millioner kroner. Herudover blev der i samme periode udbetalt hædersgaver med henholdsvis 3,1 mill. kr., 4,2 mill. kr. og 4,8 mill. kr.

I foregående artikler er omtalt den aktivitet, der var i de forskellige foreninger. Men også enkeltpersoner gjorde en indsats på forskellig vis. Det kan således nævnes, at et medlem af Stutthof-foreningens bestyrelse, Ingemann Berthelsen, i 1970 på eget initiativ rettede en henvendelse til daværende socialminister Nathalie Lind.

Ud fra sin egen erfaring skildrede han sit levnedsløb i årene efter krigen og kritiserede - ikke erstatningsloven som sådan - men den måde, hvorpå beregningsgrundlaget blev fastlagt.

Dette har gennem årene været et af de ømme punkter i lovens administration, men det må straks siges, at det vel efterhånden er lykkedes at få de værste skævheder rettet.

I 1972 blev sygekassesystemet afskaffet. Det medførte den ændring i statens administration. Man oprettede Sikringsstyrelsen ved en sammenlægning af direktoratet for sygekassevæsenet med direktoratet for ulykkesforsikringen, idet man samtidig overflyttede en personalegruppe fra socialministeriet til den nye styrelse, især med henblik på etablering af den nye dagpengeordning og oprettelsen af et særskilt EF-kontor i Sikringsstyrelsen.

Sikringsstyrelsens første chef var Per Loft, der nu er departementschef i Socialministeriet, og siden da har F.B.

Svarrer været chef for Sikringsstyrelsen. Direktør A. Friis fra direktoratet for ulykkesforsikringen var fortsat chef for den afdeling i Sikringsstyrelsen, der nu betegnes som »Arbejdsskadeforsikringen«, og det er denne afdeling, hvorunder erstatningslovens sager henhører.

Af de ledende embedsmænd, der i årenes løb har beskæftiget sig særligt med erstatningslovssagerne må nævnes frk. Inger Keller, Børge Rønlev og Ove Søndergaard. Det pågældende kontor ledes nu af kontorchef Vagn Nielsen, der på saglig og positiv måde har videreført samarbejdet med foreningerne og Frihedsfonden.

Sidste år tog direktør A. Friis sin afsked på grund af alder, og blev da også hyldet af såvel foreningerne som Frihedsfonden for den måde, hvorpå han havde administreret erstatningsloven. Han er nu efterfulgt af afdelingschef fru Tut Loft, der også har givet tilsagn om et fortsat godt samarbejde.

Nye ændringer

I marts 1973 gennemførtes en ændring af loven, således at personer, der havde været deporteret og som ikke var omfattet af bestemmelserne om tildeling af statens hædersgaver, nu kunne få tildelt et tillæg til renten af samme størrelse som hædersgaven, men uden betegnelsen hædersgave.

Der blev også foretaget ændringer i ankebestemmelserne. Herefter kunne Sikringsstyrelsens afgørelser om den såkaldte retslige anerkendelse, dvs. at en sag blev henført under de nye bestemmelser i lovens paragraf 1 a (»registrering« som det også er blevet kaldt) i tilfælde af afslag ankes til Erstatningsrådet, medens invaliditetskendelserne kunne ankes til Den sociale Ankestyrelse.

Beregningsgrundlagets mindstebeløb (»årslønnen«) blev med virkning fra 1. april 1973 forhøjet fra 4.500 kr. til 5.000 kr., og fra 1. april 1974 yderligere til 5.500 kr. i henhold til lov nr. 151 af 31. marts 1973.

Foreningerne henvender sig igen

I efteråret 1974 holdtes på initiativ af Fangesammenslutningen og Frihedskampens Veteraner en fælles drøftelse af erstatningslovens problemer. I dette møde deltog foruden samtlige fangeforeninger og F. V. desuden repræsentanter for følgende organisationer og grupper: Frihedskampens Veteraner, Bri-

gadeforeningen, De Allieredes Danske Våbenfæller, Foreningen »Den 16.«, Udvalget af tidligere Fanger og Modstandsfolk (FIR-udvalget), Modstandsbevægelsens Veteranklub, Frit Danmark, Amalienborgklubben, Studenterne Efterretningstjeneste, Holger Danske og BOPA.

Der vedtoges her en henvendelse til regeringen, socialministeren og folketingets socialudvalg, og henvendelsen blev på organisationernes vegne overbragt af Oskar Verner og Svenn Seehusen.

I henvendelsen udtryktes tilfredshed med, at en række tidligere fremsatte ønsker i vidt omfang var gennemført, men man fandt det alligevel påkrævet at pege på yderligere ønsker. Det drejede sig om følgende:

Enkerne

Enkernes rente blev foreslået forhøjet fra 50% til 75%. For de enker, der var gift med afdøde under besættelsen, var det allerede dengang en alvorlig belastning, der havde medført, at mange af dem tidligere end ellers havde måttet opgive selvstændigt arbejde. Og de enker, der først blev gift med afdøde efter besættelsen, har for flertallets vedkommende måttet udføre en hjemmesygeplejerskes gerning i kortere eller længere tid, og de har måttet påtage sig byrder langt ud over det, der normalt påhviler et menneske i et samliv med en anden.

Begge disse grupper af enker har i virkeligheden gennem en årrække aflastet samfundet gennem deres indsats i samlivet med ofrene fra besættelsestiden. De har påtaget sig dobbelte byrder. Hertil kommer, at de invaliderede fra besættelsestiden forsikringsmæssigt har været »dårlige liv«, der kun har haft ringe mulighed for at sikre deres efterladte ad forsikringsmæssig vej.

Derfor fandt man det berettiget at foreslå en enkerente på 75%, idet man henviste til, at en sådan ændring er blevet gennemført i Norge.

Renter og beregningsgrundlag

Renterne udbetales efter loven med 80% af beregningsgrundlaget (årslønnen), men det blev foreslået, at renterne udbetales med 100% af beregningsgrundlaget. Der henvistes herved til, at de invaliderede fra besættelsestiden ikke skulle stilles væsentligt ringere, end de ville have været i normal beskæftigelse.

Endvidere blev det foreslået, at intet beregningsgrundlag måtte sættes lavere end 7.000 kr.

Hædersgaven

Det blev også foreslået at lade hædersgavebeløbet regulere, idet beløbet ikke længere har samme værdi som ved den seneste fastsættelse i 1970. Der blev desuden fremsat ønske om, at den såkaldt forhøjede hædersgave bibeholdes også efter det 67. år.

-t

Film om danskere i Frikorps Danmark

Filmen »Forræderne« fik premiere mandag den 31. okt. i 16 biografer i Danmark, bl.a. Århus, Holstebro, Randers og Vejle.

Filmen er instrueret af Ole Roos frit efter Erik Aalbæk Jensens succesroman »Kridtstregen« om to desertører fra Frikorps Danmark - et korps af danskere, der frivilligt gik i tysk krigstjeneste.

Handlingen foregår således under 2. verdenskrig, men har samtidig stærke paralleller til ungdommens situation i dag, da den handler om at føle sig desperat, svigtet, alene og forfulgt af alle.

Historien koncentrerer sig om de to hovedpersoner, husmandssønnen Hardy Bunken og godsejerens Bertel Jørgensen - to unge mænd fra hver sin side af den sociale rangstige - der meldte sig til Frikorps Danmark, deltog i de blodige og udmattende kampe på Østfronten, for til slut at gøre tjeneste i et SS-vagtkorps på en sjællandsk kaserne. Filmen begynder i krigens sidste måneder, da alle var klar over, hvor det bar hen.

Danskere i tysk uniform kunne stort set kun vælge imellem fanatisk tilslutning til Hitlers totale krig eller se at komme af vejen, mens tid var. Hardy og Bertel vælger at desertere nytårsnat, og filmen følger deres desperate flugt igennem det vinterkolde Danmark, jaget af både deres egne tidligere våbenfæller og danske modstandsfolk. De er blevet fredløse, fordi de valgte den forkerte side, og søger nu hjem, selv om der muligvis ingen vej er tilbage.

Et liv i spænding

Nogle træk fra Pastor Martin Niemöllers liv

Den tyske kirkeleder Martin Niemöller, da han indledte sin kirkekamp i spidsen for Bekendelseskirken i Tyskland.

Hvorfor nu nævne Niemöllers navn i dag? Først fordi det skulle være en forsinket markering af hans 90-årsdag, idet han blev født i 1892 som præstesøn i Westfalen, dernæst fordi denne personlighed har fascineret mig meget både i tiden under og efter sidste verdenskrig. Mine personlige indtryk suppleret med litteratur af ham og om ham har i høj grad fået ham til at stå for mig som overraskelsesmand!

Baggrund

Niemöller var fra barndomshjemmet blevet præget af pligt og folkelig tro-skab, kendte tyske dyder, der er en klar modsætning til en revolutionær indstilling. Derfor var det helt naturligt for ham at vælge officersvejen. Kærligheden til sit job som flådeofficer skinner klart igennem i hans selvbiografi: »Fra ubåd til prædikestol«.

Officer

1. verdenskrig betød for ham som ubådsofficer en tilværelse med livet som indsats, hvilket tilsyneladende passede ham udmærket.

Ved læsning af hans beretning om afslutningen på 1. verdenskrig - med de usikre og rodede politiske forhold i Tyskland - får man indtryk af en folkeligt set helt desillusioneret mand. Han kunne efter 1918 umuligt fortsætte sin militære karriere. Han hørte til modstanderne af Weimarrepublikken. Der måtte efter hans mening en national rejsning til.

Man skulle nu tro, at han var prædestineret til at blive indrulleret i Hitlers garde. Men helt overraskende gik det lige modsat.

Præst

Efter sin afsked som officer gennemgik han en teologisk uddannelse og blev præst i 1924. Principfast og myreflittig, som han var, varede det ikke længe, før man lagde mærke til ham. Hans mest kendte tid som præst faldt i Dahlem, en forstad til Berlin, 1931-37.

Hos Hitler

25.01.1934 blev han som den indflydelsesrige præst, han var, kaldt til en samtale med Hitler, der ønskede kirkens samarbejde. Niemöller erklærede, at han ligesåvel som Hitler havde et ansvar for det tyske folk, et ansvar, som han havde fået af Gud. - Hitlers svar hertil lød: »Overlad De roligt bekymringerne for Det Tredje Rige til mig!«

Kirkekamp

Flere forhold havde skabt en afklaring hos Niemöller. Her kan nævnes germaniseringen af det kristne budskab - kirkeligt repræsenteret af de såkaldte »tyske kristne«.

Disse personer, der var rede til at bøje af over for partier, blev uden saglig begrundelse indsat i de højeste kirkelige embeder. Som modsætning til de »tyske kristne« opstod nu bekendelseskirken, som holdt fast ved kirkens sande budskab. Niemöller blev snart en ledende person inden for denne bevægelse. Uforfærdet og med megen energi virkede han i tale og skrift. Kirken i Dahlem fyldtes hver søndag. Niemöller vejledede også sine præstekolleger under disse vanskelige forhold. Der blev arrangeret hjælp til betrængte præster og til deres familier, efterhånden som arrestationerne af bekendelseskirkens ledere tog til. Nie-

møller selv blev en tid - fra nov. 1934 - suspenderet fra sit embede.

I fængsel og KZ-lejr

I 1937 skred nazisterne til at arrestere pastor Niemøller selv. Han lærte fængsler og KZ-lejre at kende indefra. - I Dachau sad han f.eks. i en celle i hovedbygningen og ikke som alle vi andre præster i den særlige præsteblok. Var han for betydningsfuld en fange til at være sammen med os? - Han var jo kendt i kirkelige kredse verden over. - Dette - at han var verdenskendt - har måske reddet ham fra at blive henrettet.

Efterkrigstid

Efter krigen indbød Københavns biskop pastor Niemøller til at besøge Danmark. Som gammel Dachau-fange blev jeg indbudt til at deltage i en middag, der blev givet til ære for ham. - Fra dette samvær husker jeg ikke mange enkeltheder - men ét husker jeg: Indtrykket af en stærk personlighed.

Skyldspørgsmål

Næste gang, jeg mødte Niemøller, var på et gymnasiastævne i Göttingen, hvor jeg var gæst. De unge var levende optaget af, hvordan tyskere blev opfattet i udlandet.

Efter Niemøllers foredrag stillede de unge det spørgsmål til ham, hvordan

han kunne tale om kollektiv skyld over for de tidligere besatte lande. Så unge de var, havde de jo ikke været med til at bringe nazismen til magten.

Niemøller svarede kort og klart, at han aldrig havde talt om kollektiv skyld, thi man kan ikke befale skyld. Men man kan opfordre til at være solidarisk med sit folk i dets skyld!

Der skulle mod til i denne situation - lige efter krigen - at tale om skyld. Denne holdning var i høj grad med til at bygge bro til landene omkring Tyskland.

Pacifist

Det er ejendommeligt, at denne tidligere marineofficer var så stærk en modstander af Tysklands genoprustning. Men selv om han i efterkrigstiden er blevet kritiseret stærkt i Tyskland på grund af sin pacifistiske indstilling, så kan dette forhold ikke rokke ved hans betydning for bekendelseskirken i Tyskland og for holdningen i de besatte landes kirker - herunder den danske folkekirke.

Tilbage står indtrykket af en fast og overraskende personlighed, der ikke blot forstod at føre skib til vands, men også at lede et kirkeskib i den uhyre vanskelige tid, da nazibølgen slog kraftigt ind over det tyske folk.

Poul Riis

Dystert minde fra krigens tid

Under fiskeri tre sømil sv af Hasle fik fiskeskipper Anders Chr. Andersen en stor trebladet flypropel i trawlet, som blev en del ødelagt. Fiskerne bragte propellen i land og tilkaldte Bornholms Marinedistrikt, der sammen med Flyvestation Bornholm tog sig af fundet.

Det stod klart, at den ret medtagne propel var af ældre dato, og man satte sig derfor i forbindelse med maskinchef Jørn Petersen, Rønne, som er ekspert i bl.a. krigstidens flytyper.

Skønt der ikke var synlige mærker eller inskriptioner, fastslog Jørn Petersen hurtigt, at der må være tale om en propel fra et britisk 4-motoret Avro Lancaster bombefly fra anden verdenskrig. Der kan dog være en svag mulighed for, at propellen har siddet på en Halifax- eller Wellington-bomber, der i nogle tilfælde var udrustet med en lignende type, men under alle omstændigheder et britisk fly, udstyret med Rolls Royce Merlin-motorer.

En del af propelakslen og en stump af gearkassen er også bevaret, og det synes at fremgå, at motor og propel er blevet ramt af beskydning, hvorefter piloten har forsøgt at kantstille propellen for at undgå »vindmølle«-effekten, der kunne flå maskinen i stykker. Formentlig har propellen og dele af motoren alligevel vredet sig løs og er styrtet i havet. Det behøver ikke at betyde, at flyet også er faldet ned. Det kan have fortsat på de resterende motorer og nået hjembasen eller måske Sverige. Et flyvrage af denne størrelse kendes i hvert fald ikke i dette farvand.

Lancasterne dannede i en periode ryggraden i RAFs bomber-eskadriller. Prototypen kunne medføre en bombelast på over 5000 kg, og flyene deltog i mange togter over Tyskland, bl.a. det berømte angreb på dæmningerne i Ruhr-distriktet i 1943.

Lancaster-propellen vil nu blive konserveret og indgå i Forsvarsmuseets besættelsestidssamling.

(Bornholms Tidende 5.10.83)

Propellen undersøges af orlogskaptajn P. Brinck, oberstløjtnant H. Schrøder og maskinchef Jørn Petersen.
(Foto: Mads Kristoffersen, 3700 Rønne).

À propos

HOLOCAUST

Elie Wiesel er jøde, født i Ungarn. Hans »Holocaust« består af navnene Birkenau, Auschwitz, Buna og Buchenwald. Med undtagelse af to søstre omkom hele hans familie.

Han overlevede selv og kom sammen med 400 overlevende jødiske børn til Frankrig, hvor han begyndte at studere fransk, der blev hans nye modersmål.

Hans første bog om KZ-tiden hed »Natten« og vakte megen opsigt, da den udkom i Frankrig i 1958. Siden har han skrevet en række bøger, men mest på fransk. Han er blevet en af vor tids store jødiske skribenter.

I flere år virkede Wiesel som journalist, forfatter og forsker, og han er nu blevet statsborger i USA og æresprofessor ved City University i New York og professor ved universitetet i Boston.

Den norske professor Gerd Høst har i en kronik sagt følgende om Wiesel: - Spørger man Elie Wiesel om, hvad han betragter som sin livsopgave, svarer han med tre ord: At være vidne! Han ser det som sin livsopgave at påvirke menneskene ved gang på gang at minde om Holocaust, om KZ-lejrenes systematiske udryddelse af seks millioner jøder, fire millioner zigøjnere og andre folkeminoriteter, mentale og seksuelle afvigere, for at prøve at hindre en gentagelse af massemyrderierne for 40 år siden.

Han føler intet had. Og, siger han, »angsten er ingenting, en farve, et landskab. Om bøddelen eller offeret, om den ene eller den anden føler angst, er ikke vigtigt. Vigtigt er det, at de hver for sig spiller den tildelte rolle. Bøddelen og offeret er vor tilværelses to poler.« Han er et ikke-voldsmenneske, som tror på ordets magt. »Ord kan få geværer til at tie. Vi kan redde liv ved ordets hjælp. Ordene kan rive selv de stærkeste mure ned. Ordet er den mest inciterende af alle opdagelser. Men også den mest forfærdende.«

For nogle år siden fik Elie Wiesel den amerikanske fredspris, Martin Luther King-prisen, der blev indstiftet af Martin Luther Kings enke. Elie Wiesel var den tredje, der fik denne pris, og det skete ved en vældig højtidelighed i et kæmpestadion i New York, hvor 16.000 mennesker var til stede for at høre Elie Wisels tale om verdensfreden. Han har også fået en række andre æresbevisninger, og han er æresdoktor ved 14 universiteter i Europa og USA.

Da præsident Jimmy Carter i 1978 nedsatte en amerikansk Holocaust-kommission, udnævnte han Wiesel til formand. Kommissionens opgave er at fastholde mindet om Holocaust og at rejse et mindesmærke i USA for de jøder, der blev dræbt af nazisterne under 2. verdenskrig.

Wisels tale i Washington

Ved en mindehøjtidelighed i Det Hvide Hus holdt Wiesel følgende tale:

- Hr. præsident, hr. ordfører, ledere og medlemmer af senatet, ærede gæster. Tillad mig at fortælle en historie:

Der var engang, langt borte i Karpaterne, en lille jødisk dæng, fyldt med drømme om Gud. En dag blev han, hans familie og alle byens jøder indfanget og deporteret til mørkets og ondskabets rige. Ved midnat var de fremme. Første adskillelse. Første sortering.

Som drengen stod der sammen med faderen og tænkte om han ville få moderen og søstrene at se igen, kom der en fra lejren og fortalte: Dette er vejen til det jødiske folks endelige bestemmelse. Ilden, asken, det var sandheden. Døden, det var sandheden. Men drengen nægtede at tro ham. Det måtte være løgn. Et mareridt. Sådant kunne ikke ske. Ikke her. Ikke nu. Ikke i hjertet af det civiliserede Europa. Ikke i det 20. århundrede. »Far,« sagde han, »hvis det er sandt, vil verden ikke tie.« »Verden ved det måske ikke,« sagde faderen.

De gik videre, som en del af en spøgelsesagtig procession.

Næsten samme dag, 35 år senere, har denne jødiske dreng det store privilegium at stå her for at minde om de angstens og tilintetgørelsens tider, da det jødiske folk kynisk blev overladt til sine bøddler. Og vi, de få der overlevede, blev tilbage for at vidne.

Om min første nat i lejren, som blev den sidste for de fleste af mine venner, min familie og lærere, har jeg skrevet:

- Aldrig vil jeg glemme den første nat i lejren, som forvandlede mit liv til en lang, syv gange lukket nat. Aldrig vil jeg glemme rogen. Aldrig vil jeg glemme børneansigterne. Aldrig vil jeg glemme flammerne, som for altid fortærede min tro.

Aldrig vil jeg glemme den natlige tavshed, som for altid fratog mig lysten til at leve. Aldrig vil jeg glemme de øjeblikke, som myrdede min Gud og forvandlede mine drømme til ørkenstøv.

Aldrig vil jeg glemme, om jeg så skulle blive fordømt til at leve lige så længe som Gud selv. Aldrig.«

Hvad skal man gøre med disse ildens og fortvivlelsens minder? Hvordan leve videre i en verden, som var vidne til mord på en million børn? Vi, der var der, bliver stadig hjemsøgt af dem, hvis liv blev til aske. Hvad var Holocaust? Slutning eller begyndelse? En sidste krampetrækning? Eller tværtimod: Et varsel om kommende tider?

Efter Auschwitz er mennesket ikke længere det samme. Efter Treblinka bliver intet mere det samme. Det utænkelige blev en realitet. Efter Belsen synes alt muligt.

Jeg indrømmer, at jeg tilhører en traumatiseret generation, for jeg taler om mit folk, det jødiske. Men når jeg som jøde vækker mindet om de jødiske ofre til live, da ærer jeg mindet om alle ofre.

Lad os mindes. Lad os mindes Warszawas helte, Treblinkas martyrer, børnene i Auschwitz. De kæmpede alene. De led alene. De levede alene. Men de døde ikke alene. For noget i os alle døde sammen med dem.«

Senere har Elie Wiesel som leder af den amerikanske Holocaust-kommission været rundt i Europa, Tyskland, Polen, Tjekkosllovakiet og Sovjetunionen for at besøge en række af de steder, hvor der er rejst mindesmærker for Holocausts ofre. I forbindelse med denne rundrejse besøgte Elie Wiesel også Danmark for at sige tak for den hjælp, det danske folk gav jøderne under krig.

-t

Han skulle hente Rjukans tungtvand

En af Norges mest berømte modstandsfolk, den nu 70-årige oberstløjtnant, Bjarne Holth-Larsen, nedlagde den 30. september en krans ved mindesmærket foran Kongeporten ved Kastellet. Det skete i hans egenskab af formand for »Lingeklubben«, hvis 342 medlemmer er fhv. sabotører, der samarbejdede med den engelske overkommando. Bjarne Holth-Larsen gæster Danmark i spidsen for medlemmer af Lingeklubben, hvis danske værter er »Holger Danske« og Hjemmeværnsdistrikt Birkerød.

Bjarne Holth-Larsen forsøgte i 1942 i spidsen for en modstandsgruppe at skaffe en prøve på det tungtvand, som Norsk Hydros fabrikker i Rjukan fremstillede, fortæller Berlingske Tidende for 1. oktober.

Det blev dengang brugt til forsøgene på at lave den første atombombe. Når man i Rjukan havde fremstillet et passende kvantum tungtvand, skulle det fragtes til Tyskland.

»Vi fik desværre ikke udleveret nogen tungtvandsprøve, fordi vi efter fabriksindehavernes mening ikke var i besiddelse af tilstrækkelige legitimationspapirer fra de allierede,« siger Holth-Larsen. »Siden forsøgte engelske faldskærmsstyrker at ødelægge fabrikken. Det mislykkedes. Derfor blev den farlige opgave overladt 11 norske sabotører, som også udgik fra Linge-kompagniet i den norske hær. 10 af dem lever stadig i bedste velgående, og de var i øvrigt sammen med deres koner samlet i Rjukan den 28. februar i år for at fejre 40 års dagen for den vellykkede operation. Nogle af dem skulle have været med her i København, men de foretrak at tage på jagt i fjeldet i det smukke efterårsvejr.

Jeg var med i den norske hærs krig mod tyskerne op gennem Gudbrandsdalen og måtte senere flygte til Sverige. Herfra opererede jeg mod tyskerne og krydsede 47 gange grænsen.

Senere kom jeg til specialuddannelse i England og landede senere med faldskærm i den norske vildmark, hvor jeg tilbragte de sidste halvandet år med at planlægge aktioner mod de tyske besættelsesstyrker, bl.a. sprængningen af

tungtvandsfabrikken og senere af den færge, der transporterede den stærkt forsinkede første forsyning af tungtvand syd på på vej mod Tyskland. Vi håber, at det medvirkede til, at tyskerne ikke kom først med atombomben. Var det sket, ville verden unægtelig have set anderledes ud i dag.

Werner Best slipper for straf

Adolf Hitlers befuldmægtigede i Danmark fra 1942 under nazisternes herredømme, den nu 80årige Werner Best, har fået retskendelse for, at han aldrig vil blive draget til juridisk ansvar i Vesttyskland for sine forbrydelser under Den anden Verdenskrig.

Efter 20 års tovtækkeri mellem anklagemyndigheden og Werner Bests forsvarere har overdelsstatsretten i Düsseldorf nu endelig gyldigt fastslået, at den tidligere fremtrædende SS-mand ikke kommer i retten tiltalt for mord på 8700 hovedsagelig jøder, som han mistænkes for at være ansvarlig for.

Rettens begrundelse for at fritage Werner Best for strafansvar er, at han i sin høje alder er alt for svækket til at stå en langvarig retssag igennem.

Karriere-nazisten, der allerede før krigsudbruddet i 1939 rangerede højt i Hitlers sikkerhedstjeneste i Berlin, slipper således fra sine gerninger med de knap otte års fængsel, som han afsonede i Danmark indtil 1953, plus tre års varetægtsfængsel i Vesttyskland.

Best blev efter krigen idømt dødsstraf i Danmark for terrorvirksomhed under sine tre år som Hitlers håndgangne mand i landet.

Dommen blev dog ændret til de 12 års fængsel, som han kun udstod to tredjedele af, inden han fik lov at rejse tilbage til Vesttyskland.

Her gjorde juristen Best hurtig karriere efter krigen i det private erhvervsliv, og det var først i begyndelsen af 1960'erne, anklagemyndigheden gjorde krav på at få ham stillet for retten.

Vandreudstilling i USA om de danske jøder

Startede i New York

Fru Lisbeth Schlüter, gift med statsminister Poul Schlüter, åbnede torsdag den 20. oktober på New Yorks berømte jødiske museum en vandreudstilling om de danske jøder.

Udstillingen er det sidste arrangement i USA inden for rammerne af det store fællesnordiske kulturfremstød Scandinavia Today. Egentlig skulle statsministeren selv have åbnet den, men han måtte blive i Danmark på grund af den politiske situation.

Udstillingen hedder »Konger og borgere«, og den er formet som en hyldest til Danmark for landets historisk tolerante og velvillige holdning til jøderne og for, at de fleste af de danske jøder blev reddet, da den nazistiske forfølgelse af dem blev indledt i oktober 1943.

Myndighederne i New York har proklameret den kommende uge som en »tak til Danmark-uge« i forbindelse med udstillingen.

Flugten over Øresund belyses med fotografier, dokumenter og båndoptagelser af overlevendes beretninger. I anledningen af åbningen er seks af de danskere, der deltog i transporterne, og en af de svenskere, der tog imod jøderne på den anden side Øresund, blevet inviteret til New York.

Mange af udstillingsgenstandene er hentet på Frihedsmuseet i København. Der er også udstillet kunst, kunsthåndværk og håndværk, som belyser de danske jøders historie og det harmoniske forhold til andre befolkningsgrupper og til myndighederne.

En del udstillingsgenstande kommer fra Det kgl. Bibliotek. De betegnes som overordentlig sjældne og kostbare.

Efter New York skal udstillingen videre til Chicago og Washington.

✱

Redningen af de danske jøder er ikke nogen særlig kendt historisk begivenhed i USA, men den kan ventes at vække stor interesse nu. Da amerikanerne opdagede, at den svenske diplomat Raoul Wallenberg havde reddet titusinder af ungarske jøder, blev han nærmest ophøjet til helgen i USA.

I forbindelse med udstillingens åbning holdtes en gallamiddag på et af New Yorks fornemste hoteller, Hotel Pi erre. Alle pladser til middagen var solgt - til priser fra 175 dollar (ca. 1650 kr.) til 5000 dollar (ca. 47.500 kr.).

Er nynazismen farlig?

Vi har tidligere under ovenstående overskrift omtalt den voksende nynazistiske aktivitet flere steder i Europa (se nr. 1 1982 og nr. 5 1982), og vi fortsætter her serien.

Våbenfund i Vest-Berlin

Politiet i Vest-Berlin fandt sidste vinter hos en gruppe unge nynazister et sted nazistiske propagandamateriale og 26 sprængkapsler, et andet sted en maskinpistol, en revolver, gevær med kikkertsigte og flere tusinde stykker ammunition. De unge nynazister var tilsluttet organisationen V.S.B.D.

Manfred Roeder-sagen

I januar 1982 indledtes i Stuttgart en sag mod den tidligere advokat Manfred Roeder, der sigtes for at være en af lederne af terrorgruppen »Deutschen Aktionsgruppe«. Han var oprindelig medlem af det nuværende vesttyske regeringsparti CDU, men deltog samtidig i nynazistisk aktivitet.

I 1970 etablerede han sig som advokat, men samarbejdede med den tidligere SS-funktionær Thies Christopher sen, udgiver af det nynazistiske blad »Die Bauernschaft«, og som i nogen tid har holdt sig skjult i udlandet. Han skal bl.a. en tid have opholdt sig her i landet. Roeder var medudgiver af Thies Christophersens berygtede bog »Die Auschwitz-Lüge« (Løgnene om Auschwitz).

Da der kom arrestordrer mod Roeder, tog han til udlandet og kom til Brasilien. Her blev han genkendt som deltager i en i aviserne omtalt fest, der holdtes af gamle tyske nazister på Hitlers fødselsdag. Pressefotos førte desuden til afsløring af SS-kommandanten Wagner, der blev arresteret af de brasilianske myndigheder. Roeder slap væk og er nu tilbage i Tyskland.

Her sigtes han for at være medansvarlig for terroraktioner, bl.a. mod to viet-

namesere i Hamborg. Hans gruppe skal desuden have foretaget en aktion mod en udstilling om Auschwitz, et attentat mod en tysk politikers bolig, attentat mod en skole i Hamborg, der er opkaldt efter en kendt polsk pædagog, modstandsmand samt angreb på et hjem for fremmedarbejdere.

Strøm af nazi-bøger

Flere vesttyske forlag udgiver nu også krigs- og nazi-forherligende bøger. Fangebladet »Die Tat« omtalte nylig en hel række, hvoraf vi nævner:

»Kreta, Sieg der Kühnsten« (Kreta, de dristigstes sejr) med undertitlen »Fra faldskærmsjægerens heltekamp«.

»Das waren die deutschen Kampfflieger 1939-1945« (Det var de tyske kampflyvere 1939-45).

»Warum konnten die besten Soldaten der Welt den 2. Weltkrieg nicht gewinnen?« (Hvorfor kunne de bedste soldater i verden ikke vinde 2. verdenskrig?).

Og derefter følger en række farvestrålende bogomslag med bøger om de nazistiske koryfæer som Göring, SS-føreren Skorzeny, Rudolf Hess, Goebbels o.s.v.

I byen Rosenheim har myndighederne opløst en såkaldt Wehrsportgruppe med det talende navn »Braune Aktionsfront« (Brune aktionsfront). Gruppen blev opløst, da den begyndte at sende trusselsbreve til borgere i byen. I trusselsbrevene anvendtes sprogbrug som: »Kom kun an, I kommunister, jøder og udlændinge, vi skal nok lægge jer ned alle sammen.« Gruppen holdt militære øvelser og overmalede husmure med tekster som »Ud med jøder og udlændinge«. Ved husundersøgelser fandtes talrige naziblade- og skrifter, Hitlerbilleder og kampuniformer.

Nyfascister i England

Det engelske politi anslår, at antallet af organiserede nyfascister og nynazister er dalende, men grupperne er samtidig blevet mere aggressive og voldelige. I 1981 blev 40 medlemmer af fascistgrupper idømt straffe for alvorlige voldsforbrydelser.

Sidste vinter blev Joseph Pearce idømt 6 måneders fængsel for at ophidse til racehad. Han er redaktør af bladet »Bulldog«, der udgives af ungdomsafdelingen i det fascistiske parti »Den nationale Front«.

Formanden for Den nationale Front, Andrew Brons, sagde herom til Ritzaus Bureaus korrespondent Kurt Lyndorf, at dommen ikke kunne stoppe partiets

kamp mod de ikke-europæiske racer i Storbritannien. Andrew Brons er faglærer ved en højere læreanstalt i Midtengland.

Der findes mange forskellige grupper »Kolonne 88« og »Kolonne SS Woltan 18«. Folk med kendskab til de højre-ekstremistiske bevægelser mener, at de mest betydningsfulde foruden »Den nationale Front« er »Den britiske Bevægelse« og »Sct. Georg Ligaen«.

»Den britiske Bevægelse« bestræber sig bl.a. på at organisere grupper af unge boller for at organisere gadevold og for derigennem at skabe en utryg atmosfære og frygt i befolkningen.

»Sct. Georg Ligaen« er en såkaldt paraplyorganisation med forbindelser til andre europæiske nynazistiske og nyfascistiske grupper, bl.a. med det formål at hjælpe højreekstremister, der er på flugt for deres eget lands myndigheder.

Joseph Pearce skrev i bladet »Bulldog«, at samfundet skal nedbrydes, så fascisterne kan overtage magten. Og Andrew Brons tilføjer: »Vores tid kommer, når folk indser, at de gamle partier har slået fejl.« Han hævder dog, at nok er partiet racistisk og nationalistisk, men ikke nazistisk. »Vi er imod socialismen og kapitalismen og ønsker importkontrol og et nyt fagsystem fri for zionisterne samt ejendomsretten til fabrikerne overført til arbejderkooperationen.«

Lange fængselsstraffe til norske nynazister

Vi omtalte i sidste nummer de to drab, der blev udført i Oslo af en gruppe norske nynazister. De blev dømt sidste vinter.

Sergent Espen Lund blev ved en nævningedomstol i Oslo idømt 18 års fængsel for deltagelse i drabene i den nynazistiske likvideringssag. Samme straf fik Johnny Olsen, der var den, der affyrede de dræbende nakkeskud på en øde skovvej nær Oslo.

John Charles Hoff slap med 12 års fængsel til trods for, at han med sin maskinpistol affyrede 18 skud mod de to ofre, medens de endnu levede. Man godtog forklaringen om, at han egentlig havde ønsket at hindre drabet, men at han handlede i panik, da Johnny Olsen havde skudt.

Under sagen har Espen Lund fortalt om sin kontakt med en illegal gruppe »Odessa«, der efter hans udsagn bl.a. tæller en række norske officerer. I dom-

mens præmisser nævnes Espen Lund som gruppens leder, ligesom det nævnes, at han har været initiativtager til en anden bevæbnet nynazistisk gruppe »Norges Germanske Armé«, der dog kun var under oprettelse og havde få medlemmer, da dobbelt-drabet fandt sted. Det hedder i dommen, at dobbeltlikvideringen er planlagt og udført »på en oprørende måde«.

Det antages, at den norske »Odessa«-gruppe har forbindelse med den hemmelige internationale nazistiske hjælpeorganisation af samme navn.

Om baggrunden for de to drab blev det af et vidne oplyst, at den ene af de myrdede, Fred Karlsson, tidligere havde fået en advarsel fra Johnny Olsen, fordi han havde set for meget og derfor var en trussel mod gruppen, som han havde haft nogen forbindelse med tidligere. De to myrdede blev taget med på en biltur og koldblodigt likvideret. Politiet fik i sidste øjeblik et tip om, at bilturen stod i forbindelse med våbentyverier og søgte at skygge bilen, men mistede undervejs kontakten.

Johnny Olsen havde yderligere kontakt med den nynazistiske gruppe »Vigilante«.

-t

Kammeraternes hjælpefond

*er raske kammeraters hilsen
til de syge*

Efter en vellykket sabotageaktion ved Svanemøllen i København oktober 1944.

Dette foto fra Stöcken er taget i begyndelsen af halvtredserne. Mellem port-søjlerne var lejrens bagindgang, som vi skulle benytte når vi marcherede til og fra arbejde. Senere blev søjlerne væltet, og i dag er de væk, men fabrikken ligger der stadig. Den kører på fuld kraft, og dens akkumulatorer og batterier kan også købes her i landet. Navnet er: VARTA!

KAMMERATERNE

FORTÆLLER

Vi er en samling illegale

I Hannover-Stöcken lejren var den daglige ledelse indenfor pigtrådshegnet overdraget til Blockältester (barakformand), Stubendienst (opsynsmand i barakken) og kapoer (tyske overfanger).

Langt de fleste af ovennævnte var tyske tugthusfanger, der var for belastede til at kunne bruges som frontsoldater. Det var hovedsageligt mordere, professionelle forbrydere og sædelighedsforbrydere. Denne horde kunne få afløb for deres laveste instinkter i bestræbelserne på at herse med lejrens Häftlinge, som næsten alle blev muselmænd på utrolig kort tid.

Kartoffelkapoen - ham der i køkkenbarakken bl.a. stod for opsynet med de fanger, der gjorde tjeneste ved madlavningen - gjorde sig en dag særligt bemærket ved simpelt hen at sparke en fange ihjel, blot fordi han havde taget en bid af en rå kartoffel.

Ellers benyttede kapoerne deres knip-ler ved enhver lejlighed. Navnlig under luftalarm, når vi skulle jages ned i løbegravene mellem barakkerne, stod de ved dørene, der jo dannede en flaskehals, og pryglede løs.

Enkelte gange kunne disse psykopater give udtryk for en aldeles barok humor, som f.eks. dengang Keppen, der var Blockältester i barak 5, forlangte, at fangerne fra de enkelte lande skulle synge deres illegale sange - og allerbedst såfremt det var smædeviser om Hitler.

Vi danske istemte af karsken bælgsangen: »Vi er en samling illegale«. Og det kan nok være, at der var mange ord i den sang, som kunne forstås på andre nationaliteter, og det kunne øjeblikkelig mærkes på deres spontane tilråb.

Häftling nr. 54.580

Til illegal gudstjeneste

Blandt fangekammeraterne var i Sachsenhausen fire norske præster, og af dem kom jeg Peder Scheie på ret nært hold. Han var sognepræst i Strømmen ved Oslo. Han var blevet arresteret af Gestapo, og grunden var den, at han ikke ville bryde sin tavshedspligt. Scheie

havde en aften fået besøg af en landsmand, der havde deltaget i likvideringen af en stikker, men nu havde han fået samvittighedskvaler og ville derfor gerne tale med sin præst.

Gestapo ville nu tvinge Scheie til at røbe, hvad gæsten havde betroet ham, og da Scheie nægtede dette, sad han først på Akershus, derefter i Sachsenhausen.

Mens han sad i fængselscellen på Akershus, råbte en norsk kvinde til ham: »Hei du der i dødscellen!«, og derved fik Scheie en yderligere understregning af situationens alvor, og under vandringerne rundt og rundt i cellen, fik han øje på hilsener, som landsmænd, der sad der før ham, havde skrevet, dels for at trøste sig selv, dels for at opmuntre efterfølgerne i cellen, og han studerede især dette vers fra en åndelig sang, der også kendes af mange i Danmark.

Der stod: At tro, det er at hvile/på hans fuldbårte værk./ ad døden kunne smile,/ i sorg at være stærk/. Og vi forstår, at der i denne situation var megen trost at hente i disse ord.

*

Scheie ville naturligvis gerne holde gudstjenester i de dansk/norske fangeblokke, men dette var forbudt. Så holdt han illegale gudstjenester. Vi samledes i hans fangeblok ved hans køje, og han sad så på tredje etage. Vi andre stod op, hang over køjestolperne o.l.

Scheie havde det eneste eksemplar af »Den danske Salmebog« og Ny Testamente, som jeg har set i Sachsenhausen. Begge var forbudte bøger. Hvordan han havde skaffet sig dem drøftede vi aldrig. Scheie læste dagens evangelium. Det var det samme som hjemme. Salmerne klarede han ved at læse dem op. Synge kunne vi jo ikke, for så røbede vi vort opholdssted og vor illegale aktivitet. Det hele foregik søndag eftermiddag, for da var vi fritaget for arbejdet på våbenfabrikkerne og værkstederne. Af og til blev der blæst luftalarm, og så måtte vi bryde af og løbe til vore egne barakker.

Gudstjenesterne var enkle, uden sang og orgelmusik, uden messe og uden kirkeens hvælvinger, men her var den grebethed, der bundede i, at her måtte man leve, som var hver dag den sidste, og hver dag blev således en gave.

Min lille lommesak

Det var også her i Sachsenhausen, jeg en dag oplevede en slags SS-bekendelse på kirkefronten. Nogle dage efter ankomsten til lejren blev jeg sammen med andre fangekammerater kaldt hen til »Effektenkammer«. Her opbevaredes det tøj, som vi måtte aflevere for i stedet at skulle gå i stribe, tynde drejlsbukser og -jakker. De tog også alle de småting, som vi havde bragt med til lejren fra Danmark. De sagde, at de ville opbevare tingene, indtil løsladelse - men ingen har siden set deres gode, danske tøj.

Nu forbavsede SS-manden mig med at give mig min lille lommesak tilbage. Den måtte jeg få igen, da den var så lille, at jeg ikke kunne bruge den til f.eks. at snitte pulsåren over i fortvivelse.

Jeg var vældig glad for gensynet med min lille lommesak. Jeg havde købt den et årstid forinden under et ophold i Vejle, da jeg var på en foredragsrejse i de sønderjyske foreninger.

Da SS-manden nu tilsyneladende var venlig mod mig, tænkte jeg, at jeg så nok også kunne fremsætte et ønske, og jeg sagde derfor til ham: - Jeg har til lejren medbragt en bibel på dansk. Kan jeg ikke få lov til at få den tilbage?

Jeg havde i Vestre Fængsels tyske afdeling fået den af en fangekammerat, der ikke som jeg havde læseforbud, og han havde da to bibler og gav mig den ene, men næppe hørte SS-manden ordet bibel, før han råbte:

- Vi er ikke bibelforskere.

Nu vidste jeg fra årene i Slesvig by, at ordet på tysk var ensbetydende med sektens navn »Jehovas Vidner«, og derfor svarede jeg - Jeg er ikke bibelforsker. Jeg tilhører den evangelisk-lutherske folkekirke.

Men ordet kirke irriterede ham endnu mere end ordet bibel, så han brølede:

- Her er ingen kirke. Her skal der ikke bedes. Her skal der arbejdes. Vi har ikke brug for bibelens jødisk, pluto-kratisk-kapitalistiske vranglære.

Og med denne salut smed han mig ud af »Effektenkammer«.

På denne baggrund blev de norske, illegale gudstjenester af yderligere betydning.

Johannes Fosmark

FORENINGERNE

SAMMENSLUTNINGEN

OKTOBER

Fra bestyrelsesmødet

Der blev aflagt beretning fra udvalget vedrørende KZ-monumentet ved Helligåndskirken. Det endelige udkast til den sten med en henvisningstekst, som er finansieret ved den gennem bladet foretagne indsamling, vil nu snart foreligge, så arbejdet kan afsluttes. Der har været problemer med hensyn til betaling af gasforbruget til den flamme, der nu skal være tændt hver aften. Også dette spørgsmål er løst, idet Københavns kommune har erklæret sig villig til at dække udgiften.

Peter Møller Madsen, Hannover-Stöcken-gruppen, meddelte, at der i de nærmeste dage åbnes en udstilling på universitetet i Hannover, hvor man bl.a. vil vise enkeltheder om de ni KZ-udekommandoer, der befandt sig i byen og dens omegn. Udstillingen er skabt på initiativ af en gruppe yngre historikere på universitetet. Arnold Jensen, der tidligere var formand for Hannover-Stöcken-gruppen, har haft forbindelse med den kreds, der har arbejdet med udstillingen, og han er indbudt som gæst til udstillingens åbning som repræsentant for de danske fanger, der var i Hannover-Stöcken.

Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen har afholdt en vellykket efterårsfest, og Neuengamme-foreningen har den traditionelle efterårsfest med Gule Ærter den 18. november.

Stutthoff-foreningen havde markeret 40-års dagen for deportationen ved en højtidelighed i Mindelunden i Ryvangen.

Jørgen Lind gav en redegørelse for Neuengamme-foreningens forarbejde med planen om et særligt frimærke i 1985 til minde om 40-års dagen for befrielsen fra KZ-lejrene. Merindtægten herfra tænkes anvendt til en rejsefond

for tidligere Tysklands-fanger. Da der ikke havde kunnet opnåes enighed om de nærmere regler for en sådan fond, ville foreningen nu selv arbejde videre med planen. Efter en kort debat herom blev redegørelsen taget til efterretning.

Der blev aflagt beretning fra mødet i det fælles bladudvalg i slutningen af september, hvor Kammeraternes Hjælpefond havde fremlagt en skitse til ny overenskomst om bladets regnskabsvæsen m.v. Det er tanken, at de to parter i bladsamarbejdet (Kammeraternes Hjælpefond og Fangesammenslutningen) i fællesskab udpeger en kasserer, således at bladet fremtidig får selvstændigt regnskab. I praksis har Poul Nielsen allerede overtaget hvervet, men det skal nu formelt bringes i orden ved en ændring i overenskomstens ordlyd.

Der var enighed om at godkende bladudvalgets beslutning om at forhøje abonnementsprisen til 50 kr. årlig fra nytår.

-t

Møde om bladfællesskabet

Det fælles bladudvalg holdt møde i København onsdag den 28. september kl. 19. Fra S sammenslutningen deltog: Oscar Verner, Frode Toft, Poul Nielsen og Bernth Johannesson. Fra KH deltog: H. P. Skjoldborg, Johs. Fosmark og Hans Andersen.

Genstand for drøftelse var følgende:

1. Bladets indhold

Fosmark redegjorde for en række af de problemer, redaktionen har været ude for. Han nævnte også spørgsmålene om tidsplan for trykning af bladet og om annoncetegning, som han ikke længere kunne påtage sig.

Frode Toft var glad for det gode samarbejde inden for redaktionen. Han mente, at bladet blev læst meget grundigt. Om striden blandt de erhvervshæmmede henviste han til en udtalelse fra landsmødet i Aalborg.

Poul Nielsen ville godt påtage sig at skrive til de firmaer, der hidtil har støt-

tet med annoncer. Dette tilbud blev med glæde modtaget.

Bernth Johannesson ville ikke savne annoncerne, men måske nok penge.

Oscar Verner mente, at landsmødet endnu en gang havde rakt hånden ud til Københavns-afdelingen. Men i øjeblikket står den uden for alt, og den har derfor ikke krav på noget som helst.

Hans Andersen konkluderede, at der i de to organisationer er stor glæde over bladets indhold og fuld opbakning bag den redaktionelle linie.

2. Bladets økonomi

Poul Nielsen omdelte eksemplarer af et »foreløbigt regnskab« for den forløbne del af året, der viser, at økonomien er god.

Skjoldborg takkede Poul Nielsen, fordi han var taget helt til Sønderborg for at få det bedste grundlag for at kunne føre bladets regnskab, og komplimenterede ham for det arbejde, han hidtil havde gjort på dette område.

Hans Andersen gjorde opmærksom på, at det var KH's hensigt at foreslå overenskomsthændringer, hvorefter der udpeges en særlig kasserer for bladet. Men så længe den gældende overenskomst ikke er ændret, er det KH's kasserer, der er ansvarlig for bladets kasse. Dette fremgår klart af overenskomstens punkt 1.D.

Poul Nielsen foreslog, at abonnementsprisen forhøjes til 50 kr. Dette opnåedes der efter nogen diskussion enighed om.

Oprævnningen skal fortsat ske ved indlæggelse af girokort i bladene for december 83 og februar 84.

3. Ændringer i Overenskomsten

Hans Andersen omdelte et eksemplar af de af KH's forretningsudvalg udarbejdede udkast til ændring af visse bestemmelser i overenskomsten og gennemgik disse forslag i detaljer. Han bad S sammenslutningens repræsentanter tage udkastet med hjem og derefter fremkomme med de bemærkninger, som det måtte give anledning til. Når der var opnået enighed om indholdet, var det tanken at udfærdige en ny overenskomst, således at man har alle bestemmelser samlet i eet dokument, der så naturligvis skal underskrives af parterne.

Sammenslutningens repræsentanter var indforståede med den således foreslåede procedure for ændringer i overenskomsten.

Hans Andersen

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Onsdag den 28. september kl. 14 var forretningsudvalget samlet til møde i Frihedsfondens lokaler på Frederiksberg. Alle medlemmer var mødt.

Man startede med at drøfte en å jourføring af den overenskomst, der trådte i kraft for nu 5 år siden, da de to blade blev slået sammen til eet fælles blad. Overenskomsten har vist sig at være praktisk og hensigtsmæssig, men efter Olav Holsts bortgang ønskes bladregnskabet overflyttet fra KHs kasserer til Povl Nielsen, der forestår bladekspeditionen. Skjoldborg ønsker også at blive afløst for den nævnte del af arbejdet. Udkastet fra KH blev forelagt på det efterfølgende møde - og sendes til bestyrelsens medlemmer.

Preben Feddersen foreslog nogle nyanskaffelser. De vil opfylde velmotiverede ønsker, der er fremsendt af kammerater, der har boet i ferie hjemmet. Forslagene blev tiltrådt.

Fra Arne Elstrøm, Sejs Søvej 10, Sejs, Silkeborg, forelæ et orienterende brev med oplysninger om, at han i et tidligere lokale, der havde været brugt til fremstilling af skolemateriale, havde indrettet en 2 1/2 værelses lejlighed med eget køkken og brusebad. Der er stor terrasse med morgensol og hyggekedle i haven. Der er sengeplads til 4 personer. Han ønsker, at arrangementet skal hvile i sig selv, og det betyder, at der skal betales 35 kr. pr. person pr. overnatning. Det er vandrehjemspriser. Man vedtog at anbefale i vort blad, men administrationen må hvile hos ham.

Landsforeningen af Erhvervshæmmede fra Frihedskampen holdt møde den 28. og 29. august og vedtog her følgende udtalelse:

»Landsmødet udtaler sin anerkendelse af det arbejde, som vore to redaktører udfører med vort blad »Pigtraad-Gestapofangerne«. Det er lykkedes dem at skabe et levende, læseværdigt og alsidigt blad, der til fulde opfylder sit formål: at være organ for Kammeraternes Hjælpesfond og for foreningerne indenfor Fangesammenslutningen.

Landsmødet opfordrer de enkelte afdelinger til en øget indsats for tilgang af abonnenter.«

F-k.

ERHVERVSHÆMMEDE

Aalborg Efterlysning!

Niels Bjelbæk er i gang med at opstille ting og sager fra besættelsestiden som et museum i nogle lokaler på Filstedvejens Skole, noget som især skolebørnene og ungdommen skulle have glæde af i fremtiden, når de skal høre og lære om denne tid.

Bjelbæk har virkelig fået samlet mange ting, der vedrører både modstandskampen og dagligdagen i perioden fra 1940 til 45, men især ting, der beskriver dagligdagen i disse rationerings- og mangeltider, har det været vanskeligt at finde frem til. Så har du ting og sager, der ligger, så lad det komme frem til offentligt beskuelse.

Der er nogle enkelte specielle ting, som Bjelbæk beder dig se ekstra godt efter på loft og i dragkiste. Der skal på udstillingen stå nogle figurer, som viser en frihedskæmper, men han mangler en cotton coat eller anden gammel frakke fra den tid - en alpehue eller gammel kasket - et par plusfour eller maksimalbukser, og hvad der i øvrigt kan passe til sådan en »fyr«. Se godt efter og skænk eventuelle ting til Bjelbæk, så siger han på forhånd tak.

Eventuelle »fund« kan afleveres her på kontoret.

Børge Jensen

Århus afdeling

Julefrokost

Erhvervshæmmede fra Frihedskampen, Århus afdeling, afholder julefrokost fredag den 9. december kl. 13 i Bilbjergparkens selskabslokaler, Pal. Müllers Vej. Tilmelding senest lørdag den 3. december til Alfred Bertelsen, tlf. 16 63 18.

GESTAPOFANGERNE

Sjællandsafdelingen

Gestapofangerne Sjællandsafdelingen indbyder medlemmer og medlemmer fra andre foreninger til følgende arrangementer:

Den 11. december 1983 afholder vi julefest på Bernadotttegården i Roskilde. Forstander Torben Nielsen tilbyder middagsmad i Bernadotttegårdens kantine til kr. 15,00.

Senere på dagen holder vi julefest sammen med beboerne. Vi medbringer en gave til hver. Besked herom senere. Tilmelding til bestyrelsen.

Nytårsfest: afholdes den 6. januar 1984 kl. 18.30. Der bliver servering, og der er dans til levende musik. Pris kr. 35,00 pr. deltager. Tilmelding til bestyrelsen.

Fastelavnsfest: finder sted den 2. marts 1984 kl. 18.30. Der bliver serveret mad, og der er dans til levende musik. Tilmelding til bestyrelsen.

Til begge fester må der gerne medbringes gevinster til lotteri.

Juleposten: Husk at bestille foreningens mærke til juleposten. Det kan bestilles hos Jens Thomsen på tlf. (01) 50 48 61 kl. 9.00 til kl. 18.30. Aften tlf. (01) 50 09 70.

REJSE TIL POLEN

Gestapofangerne Sjællandsafdelingen har planlagt en rejse til Polen. Rejsen begynder den 16. marts 1984 og slutter i København den 24. marts kl. ca. 21.00.

Vi rejser med færge fra København den 16. marts kl. 23.00, hvor vi bliver indlogeret i dobbeltkahyt. Vi ankommer om morgenen til den polske by Swioujskie. Herfra kører vi i den medbragte danske bus til byen Kolobzeg. Ca. 100 km.

Næste dag kører vi til Gdansk, hvor vi skal sove 4 nætter. Herfra skal vi aflægge besøg i Stutthoflejren. Vi skal se Westerplatte, som er det sidste sted, der blev kæmpet i Polen i 1939. Endvidere er der rundtur i Gdansk, som er en meget gammel by. Den er værd at se på.

Fra Gdansk køres der til Bydgoszcz, som ikke er en turistby. Der bliver derfor lejlighed til at se på livet i den polske hverdag.

Herfra køres der til Szczecin, hvor vi har den sidste overnatning i Polen. Her er mange tilbud til turister.

Turen bliver ikke anstrengende, idet dagsmarcherne ikke er større end følgende: 100 km - 225 km - 173 km - 261 km - 105 km.

Prisen for denne tur er kr. 1725,00

Prisen dækker færge med dobbeltkaj - 7 overnatninger på 1. kl. hotel. til - læg for enkeltværelse kr. 250. Der er medregnet udgift til visum. Fuld forplejning.

Rejsen vil foregå i moderne langtursbus - flyvesæder med stor fodplads - termovinduer - air-condition - toilet - køleskab - kaffemaskine.

Tilmelding: Nærmere oplysning kan fås ved henvendelse til næstformand Mogens Pedersen, tlf. 03-77 58 94 - eller formanden Jens Thomsen tlf. (01) 50 48 61 kl. 9.00 til 18.30. Aften (01) 50 09 70. Fuldstændigt rejseprogram vil senere fremkomme.

P.b.v.

REJSEUDVALGET

RANDERS

Formandsskifte

Med stor beklagelse har vi måttet tage afsked med vores dygtige formand gennem en årrække, Else Axelsen Drejer, idet hun har fået stilling som socialchef i Hørsholm, hvilket vi naturligvis ønsker hende hjertelig til lykke med.

Som hendes afløser er vi så heldige at have en anden »Else«, som vi har tiltro til at have evner til at lede foreningen videre i samme gode ånd.

Vor nye formand er revisor Else Bentzen, Nørre Boulevard 62, 8900 Randers. Tlf. (06)42 67 22. Hun er også kasserer for Landsforeningen. Vi ønsker også Else Bentzen til lykke med formandshvervet.

P.B.V.

Erik Andersen
sekr.

**Prisen for abonnement
vil fra januar 1984
stige til 50 kr. for
hele året.**

Det er en moderat stigning.

En aften ved Øresund

Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen afholdt fredag den 30. september sin efterårsfest i Københavns Amatør Sejlklubs dejlige restaurant.

Der var mødt usædvanlig mange medlemmer op til denne meget vellykkede aften, og de havde det alle meget festligt, for der var en meget fin stemning lige fra starten.

Formanden Solveig Skjøtt bød velkommen, mens solen gik ned over den smukke Svanemøllebugt.

Der skete mange ting denne aften. Maden var helt i top, og lige inden østen kom der underholdning af vicevært Meyer, ham fra »Huset på Christianshavn«, men min borddame fortalte mig, at det var et af vore medlemmer, Børge Andresen, der optrådte, og det gjorde han meget elegant med kost, hue og spand, hvori der var en fin sang, som »han havde fejlet op nede på gaden«, som han sagde.

Bagefter gik vi over til kaffen og de meget fine præmier, der var i de to lotterier. Blandt andet havde Tove Andresen håndmalede fade og askebægre meget smukke, men også andre havde bistået med præmier.

Så blev der danset til midnat til et dejligt orkester, og imellem dansene sad vi og kiggede over Øresund og mindedes dengang, de havde lys, og vi havde mørke, og mange oplevelser blev også fortalt om Frøslev og om de numre, vi havde lavet med Gestapo.

Og pludselig var det blevet midnat, musikken spillede godnatvals, og vi sagde tak for i aften til Solveig for et meget fint arrangement.

Mange hilsener til alle deltagere.

Lis og Jørn Jensen

Modstandsplatte

Nu er det ved at være sidste udkald, hvis du endnu ikke har erhvervet dig en, så du skal faktisk »skinde dig« meget, hvis du vil have en platte. Den er forarbejdet af Bing og Grøndahl efter ide og skitsetegning af Solveig Skjøtt med rentegning af Cai Caspersen.

Brug den, som så mange andre kammerater har gjort, som julegave ved runde fødselsdage og lignende.

Platten kan bestilles hos formanden for Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen, Solveig Skjøtt, tlf. (02) 48 56 74.

NEUENGAMME

Efterårs- og høstfest!

Traditionen tre afholder vi **Efterårs- og Høstfest, fredag den 18. november 1983 kl. 19 i Parolesalen**, Nyropsgade 22, 6. sal (der er elevator), København V.

Der serveres **gule ærter** med sprængt kam og pølse samt **mokka** med hjemmebag, til en pris af 66 kr. og 66 øre. Iøvrigt øl, vand, snaps m.m. til Ib's sædvanlige lave priser!

Iøvrigt vil der blive arrangeret forskellig underholdning, lotteri, musik og dans.

Man bedes tilmelde sig til: **Ib Lærche, Immerkær 25, 2650 Hvidovre. Tlf. (01) 75 58 03.**

Alle vore medlemmer og deres pårørende, samt foreningens venner, er hjertelig velkommen.

På gensyn den 18. november!

Festudvalget

Nors Hovedgård gør opmærksom på, at man ikke modtager mindreårige børn eller husdyr.

DAGENS SMIL

Wer schimpft hat Unrecht.

(Den, der skælder ud, har uret).

Sådan skrev Ernst Heinkel i »Schulungsbriefe« til SS. Han beskæftigede mange af dem samt KZ-fanger som slavearbejdere på hans flyvemaskinfabrikker.

RAVENSBRÜCK

INTERNATIONALT RAVENSBRÜCK MØDE

I sommer holdt den internationale Ravensbrück-komité sit årsmøde i Bruxelles. Der var sendt speciel indbydelse til de danske Ravensbrück-fanger, og for første gang deltog vi i mødet: Klara Sørensen, Odense, og Karen Dahl, Ribe, som delegerede, og jeg som almindeligt medlem.

Vi havde ventet større deltagelse, men der mødte kun 32 repræsentanter. De var fra Belgien, Danmark, Frankrig, Holland, Luxembourg, Norge, Rumænien, Sovjetunionen, Tjekkoslaviet, Vesttyskland (BRD) og Østtyskland (DDR). Vi fyldte end ikke bussen, der om aftenen den 29. maj efter en middag på hotel Derby, hvor vi boede, kørte os

på en interessant rundtur i byen, hvor vi så både de nye og de gamle historiske bygninger. Det var en fornøjelig aften, og vi tre danskere sad sammen med vore norske kammerater.

Næste morgen var den internationale komité i fuld gang under den franske præsident Rose Guérin's kyndige ledelse. Der blev aflagt rapport fra foreningerne om arbejdet, der havde koncentreret sig om spørgsmålene om fred og af-

rustning samt om udbredelse af viden om nazismen og faren for nynazismen. Det sidste var især rettet mod ungdommen med foredrag i skoler, ungdomslejre, ved sportsforanstaltninger og på universiteter.

Mange timer gik med at udarbejde rapport for fred og mod atomkrig og faren for nynazismen. Den endelige tekst tog hensyn til de forskellige nationale

Eigil H. Larsens Eftf.

v.P. Juul (k-z. 67.975)

St. Strandstræde 11
(v. Kongens Nytorv)

Flagfabrik

1255 København K
Telefon (01) 11 07 87

ANTON LASSENS EFTF. aps

MALERMESTER K. SALLING MØLLER

Grundlagt 1887

Håndværkervej 7 . Telefon 08-12 00 99 . 9000 Aalborg

Aabenraa Rederi A/S

Finlands-Konsulat

P. F. CLEEMANN
SKIBSMÆGLERFORRETNING
AABENRAA

telgr. »Cleemann«
tlf. (04) 62 21 82 - telex 52 111

RAHBEKFISK

(P. RAHBEK HANSEN) A/S

FILLET FACTORY COLD STORE & FREEZING PLANT
DK-7000 FREDERICIA . DENMARK

organisationers synspunkter og blev enstemmigt vedtaget.

Desuden aflagdes specielle rapporter om museet i Ravensbrück, og den internationale komité berettede om undersøgelserne af gasmordene i det 3. rige. Det vedtoges at videreføre arbejdet om gaskammeret i Ravensbrück og at lave et dokument om ungdomslejren i Uckermark, den såkaldte »skåningslejr«, der i realiteten var en udryddelseslejr for de gamle i Ravensbrück, om teltet, der blev installeret i 1944 og om Siemenslejren.

Andre beslutninger var at sende en delegeret til fredsmødet i Prag og ved næste møde afgøre, om der skal sendes en delegation til FN i 1984, som foreslået af den norske Henriette Bie Lorentzen. I princippet blev det vedtaget at afholde næste årsmøde i Moskva, dog afhængig af en definitiv aftale med den sovjetiske forening. Til slut takkede Rose Guerin den belgiske komité for den hjertelige modtagelse og det store arbejde, der var gjort for at sikre et vellykket møde.

Om onsdagen var der reception på det skønne gamle rådhus, hvor borgmesteren holdt en smuk og følt tale, og dagen sluttede med en festmiddag, givet af venner af den belgiske komité.

Dermed var det officielle arbejde slut. Men om torsdagen var de delegerede i Antwerpen, hvor den lokale forening tog imod. Der var besøg på Plantin-museet og modtagelse på rådhuset. Senere led-sagede tidligere fanger fra koncentrationslejren Fort de Breendonk os til denne lejr, hvor der var en stille andagt på stedet, hvor nazisterne havde skudt og hængt modstandsfolk.

Yderligere inviteredes de delegerede til en hyggelig og afslappet dag i den historiske by Brugge næste dag.

Men der blev dog tid til at genfinde og spørge om gamle kammerater. Desværre var flere af mine belgiske og franske venner døde ligesom flere af de norske. Der var gået mange år, og det var svært at genkende dem, man havde kendt. Men vi fandt frem gennem baraknumre, arbejdspladser o.s.v.

Lad os finde sammen

Men der var een, der genkendte mig, og under vor lange samtale huskede jeg så tydeligt, hvordan hun dengang så ud. Hun var fransk, og vi var på transport sammen fra Paris til Ravensbrück og seks uger i karantæne der. Vi var kun en lille transport af NN-fanger (Nacht-und Nebel-Häftlinge).

Hun var en smuk, intelligent og sød 18-års pige, kaldet Danielle (ikke hendes rigtige navn). Hun var stadig smuk og lige så ligefrem, som da hun var ung. Vi snakkede om gamle kammerater, men kun en enkelt havde hun nær forbindelse med. Om andre, jeg nævnte, sagde hun: »Hvor er det længe siden, jeg har hørt de navne, der her dukker op for mig igen.« Vi var glade for at træffe hinanden igen, men det var en intellektuel glæde, ikke en følelse af, at »vi har været igennem så meget sammen, så vi har et specielt forhold«.

Det var ikke det samme som mellem os danskere. Klara, Karen og jeg følte, at vi havde noget specielt, der knytter os til hinanden. Det bundet nok i, at vi er fra samme land og stadig har meget tilfælles, der ikke udelukkende er knyttet til vor tid i lejren.

Selv om jeg bor i udlandet, så har jeg gennem korrespondance og ved besøg, når jeg er i Danmark, holdt kontakt vedlige med adskillige kammerater. Der er jo desværre faldet mange fra, men skulle vi, der er tilbage, ikke danne en Ravensbrück-klub, så Danmark kan blive repræsenteret i den internationale komité?

Selv om fortiden følelsesmæssigt ikke er så stærkt et bånd mellem forskellige nationer, så har vi dog gennem fælles erfaring en stærk følelse af et fælles mål for fred og mod atomkrig, og vi danske har sikkert også et bidrag at kunne yde til det.

Ragna Hamilton

Ragna Hamilton, der har sendt os denne beretning, var en af de kvindelige danske fanger i koncentrationslejren Ravensbrück nord for Berlin. Hun opholdt sig ved krigens begyndelse i Frankrig og var aktiv i den franske modstandsbevægelse. Hun blev arresteret af Gestapo og kom til Ravensbrück, hvor hun mødte den lille gruppe danske kvinder. Nu bor Ragna Hamilton i USA.

FRIHEDSMUSEET

Til og med søndag den 27. november 1983 kl. 16.00 viser Frihedsmuseet en særudstilling:

»Modstand og forfølgelse i Dortmund 1933-1945«.

Udstillingen er sammensat af Byarkivet i Dortmund og beskriver Weimar-republikkens endeligt, den nazistiske magtovertagelse som den skete lokalt i Dortmund, den religiøse og politiske modstand, jødeforfølgelserne samt Gestapos virksomhed i området.

Udstillingen, der er bragt til Danmark af Det danske Selskab, viser i detaljer, hvorledes nationalsocialismen virkede i den enkelte tyske by.

Højtideligheden på Frihedsmuseet

Ved højtideligheden på Frihedsmuseet indviede Dronning Margrethe som nævnt det smukke glasmaleri. Dronningen sagde bl.a.: »Den 29. august var en dag, som mine forældre så tilbage på som en virkelig afgørende dag.«

Her talte også fhv. minister Per Federspiel, der bl.a. sagde: »Carl-Henning Pedersens billede er inspireret af dette hus. Betydningen af den 29. august kan aldrig vurderes højt nok...«

NORGE

»Grenseløser og Kureres Forening« har holdt årsmøde på Haslemoen. Det blev oplyst, at der i Reykjavik havde været holdt en udstilling om Norge under 2. verdenskrig. Det var en bredt anlagt udstilling, der dækkede hele emnet. Udstillingen blev vist første gang i København 1981 og samlede da 23.000 interesserede. Man håber, at den vil finde vej til Stockholm og Göteborg i 1984. Man bevilgede 3000 kr. som hjælp til udgifter i forbindelse med arrangementet.

Gunnar Felldal, der havde beklædt formandsposten gennem en årrække, bad om afløsning. Som ny formand valgtes Hermann Sæther, Kirkevejen 26, 1400 Ski.

I forbindelse med festlighederne i anledning af Kong Olavs 80 års fødselsdag havde foreningen indviet sin nye fane.

Foreningen tæller nu 538 medlemmer.

Foreningen foretager hvert år en udflugt til Danmark.

Kammeraternes Hjælpefond

*er raske kammeraters hilsen
til de syge*

DÆKKO

PRESENING KOMPAGNI A/S

Tlf. 01 - 28 80 60

Hoveddepot:
Kabbelejevej 32-34
2700 København
Brønshøj

**FOLG MED SOLEN
TIL**

**JERUSALEM
KIBBUTZ**

**TEL AVIV EILAT
NATHANYA**

Alle oplysninger: Deres
autoriserede rejsebureau eller

**Den Israelske
Stats Turistbureau**

Vesterbrogade 6 D - 1620 Kbh. V

Tlf. (01) 12 96 80 - (01) 11 96 79

A.P. Møller

I arbejde på de syv have
- under den
syvtakkede stjerne

MÆRSK

DAELLS VAREHUS

Foreningen af Gestapofanger fra besættelsen

indkalder hermed til ordinær generalforsamling onsdag d. 30. november 1983 kl. 19,30 i Parolesalen, Nyrupsgade 24, København.

Dagsorden:

1. Valg af dirigent.
2. Protokol
3. Formandens beretning.
- 4a. Regnskab.
- 4b. Kassererens forelæggelse af forslag til kontingent for det kommende år.
5. Indkomne forslag.
- 6a. Valg af bestyrelsesmedlemmer.
- 6b. Valg af bestyrelsessuppleanter.
- 7a. Valg af revisor.
- 7b. Valg af revisor suppleant.
8. Eventuelt.

Forslag, som ønskes behandlet på mødet, skal være formanden i hænde senest 8 dage før generalforsamlingen.

Venlig hilsen,
PBV
Solveig Skjøtt

MINDEORD

Poul Schou

Domprovst Poul Schou blev 85 år.

Poul Schou, der var fra Vejle, blev teologisk kandidat i 1924 og blev samme år landssekretær for FDF, en stilling, han havde, til han blev sognepræst ved Vor Frue Kirke i Aalborg i 1933. Udnævnelsen til domprovst i Haderslev fulgte i 1956.

Poul Schous navn vil først og fremmest være knyttet til FDF. Foruden de mange år som landssekretær, var han i mere end tyve år dels næstformand, dels formand for FDFs hovedbestyrelse.

Under besættelsen var han en aktiv modstandsmand og han var medlem af Frihedsrådets lokalkomite for Aalborg. FDF leverede et stort antal til de aktives rækker under den tyske okkupation.

Bøger — En engelsk brobygger

Ralph Hollingworth og Reginald Spink drøfter i BBC Jørgen Hæstrups bog: »Kontakt med England«.

*Reginald Spink: 40 år efter.
Odense Universitetsforlag.
133 sider, 122 kr.*

På godt 100 sider fortæller englænderen Reginald Spink os om sit forhold til Danmark, om oplevelser i Danmark og mest af alt om arbejdet i SOE, der står for Special Operations Executive. Det er den engelske organisation, der fra Baker Street ledede de engelske initiativer med henblik på at skabe vanskeligheder for de tyske okkupationstropper i Danmark.

Den 1. oktober 1940 fik SOE en dansk afdeling under ledelse af Lt-Commander R. C. Hollingworth. Her blev frivillige danskere gennem en uddannelse trænet som faldskærmsagenter med det formål under alle former at kunne være aktive for undergrundshæren. 50 faldskærmsfolk blev sendt ned over Danmark, og 1000 tons forsyninger blev bragt til vort land.

Reginald Spink kom til Danmark i 1928. Han var da kun 22 år. Han var opvokset i byen York, der i og efter vikingetiden havde haft danske jarler, og han fortæller ganske interessant om udgravninger af vikingeboplader, om byer og om gader, der har danskklingende navne. Bogen bliver derved en blanding af nostalgi og samtidkundskab.

I Danmark blev han elev på Den internationale Højskole i Helsingør og senere lærer og instruktør dér. Han lærte dansk på 3 måneder, og han vover den påstand, at hvis en indvandrer ikke får lært sproget det første år, får han det aldrig lært.

I København blev han sprogslærer for en række mennesker, der har tegnet sig ret stærkt i det politiske liv, f.eks. Hans Hedtoft, H. C. Hansen, Nina Andersen og direktøren for Dansk Folkeferie, Johs. Sperling. Umiddelbart efter den tyske besættelse af Danmark rejste han til London, og han kom her i samarbejde med bl.a. Terkel M. Terkelsen, Steen Gudme, Carl Johan Bruun, Mogens Hammer, Christian Michael Rottbøl, Flemming Juncker, Svend Truelsen, »Farver« Jacobsen (fra Aabenraa), Niels Bøgh Andersen, Jørgen Holck, Ole Lipmann og Christmas Møller.

Han samler dog ikke glorie om sin egen person, idet han understreger, at heltene ikke var »os, der ledede operationerne«, men dem, der udførte det farlige arbejde i marken.

Han er glad for at fortælle, at mens det i de første år efter 9. april 1940 var sådan, at vor anseelse ude i den store verden var på et ret lavt plan, voksede vor anseelse enormt i de sidste år.

Reginald Spink er en særdeles aktiv brobygger mellem Danmark og England. Han har oversat en enkelt bog fra engelsk til dansk, men mere end 100 fra dansk til engelsk.

Bogen indledes med et forord af dr.phil. Jørgen Hæstrup og af ham selv. Dette er i orden, men den slutter med en efterskrift af Svenn Seehusen, og dette synes for læseren af bogen ret overflødigt. Bogen taler for sig selv.

F-k.

En tysk Anne Frank

*Hermann Vinke: »For frihed og ære
- Sophie Scholls korte liv«*

144 sider. 99,50 kr.

Forlaget Forum.

Det er en smuk bog, som Hermann Vinke, Hamborg, her har skrevet om en ung tysk studiene, der trodsede Hitler og Gestapo og alt, hvad nazismen stod for. Og betalte med den største pris, livet. Sophie Scholl, der var med i modstandsgruppen »Den hvide Rose«, blev sammen med sin bror, Hans, arresteret 18. februar 1943. De to søskende og en kammerat Christoph Probst blev så, efter en skinproces, dømt til døden »på grund af forberedelse til højforræderi«. Samme dag, som de tre fik dommen, blev den også eksekveret, den 22.2.43.

Hvordan var det i grunden at være barn og ung i Tyskland under nazismen og 2. verdenskrig? Det er noget, som mange sikkert har tænkt en del over. Men i Tyskland skulle det vare mange år, før tiden var moden, før man ligesom turde tage sig selv i nakken og se tilbage. Mange unge har sikkert spurgt deres forældre og bedsteforældre, tanter, onkler osv. Men ingen havde lyst eller mod til at tage fat på emnet, at starte et nyt opgør eller at lade beskyldningerne flyde mod hinanden.

Så kom for få år siden, hvad man kunne kalde Holocaust-bølgen - af litteratur, film, teaterstykker, tysk og udenlandsk, væltende ned over et folk, der hidtil ligesom havde sat en parentes omkring de 12 år, 1933-45, da Hitler regerede. Nylig kom - i anledning af 40-års dagen for Hans og Sophie Scholls henrettelse - to tyske film om denne sydtyske modstandsgruppe »Den hvide Rose«, nemlig Percy Adlons »De sidste fem dage« og Michael Verhoevens »Den hvide Rose«.

Og nu har altså en mand i Hamborg skrevet denne bog. I 1980. Og nu nylig oversat til dansk. Nok ikke spor for tidligt. Nylig var den 58-årige Hans Hirzel, Wiesbaden, i Danmark ved den danske premiere på den ene af de lige nævnte film. Han sagde bl.a. til Berlingske Tidende: »På trods af den indsats, den tyske modstandsbevægelse ydede i kampen mod Hitler-regimet, afviser det vest-

Sophie Scholl, født 9/5 1921. Studerede biologi og filosofi. Henrettet 22/2 43.

tyske retsvæsen alligevel fortsat at ændre de domme, det dengang afsagde over bl.a. »Den hvide Rose«s medlemmer.« Han er i øvrigt den sidste overlevende fra denne gruppe af unge tyske modstandsfolk fra Ulm.

Der var fem børn i familien Scholl i Ulm, dels de to, som blev henrettet, Hans og Sophie, dels en yngre bror Werner, der døde som tysk soldat på Østfronten. Tilbage er så to søstre, Inge Aicher-Scholl, der sammen med sin mand bor i Rotismühle i Allgau. Og Elisabeth i dag gift med dommer Fritz Hartnagel, som er mod atomvåben og genoprustning og f.eks. af og til har forsvaret militærnægtere. Og selv var med på Østfronten.

Vi får hele historien om et lykkeligt barndomshjem. Faderen er en stor, venlig, udadvendt mand. Åndeligt set, ligesom husets frue. Han er liberal og mange år en nærmest upolitisk borgmester, men bliver tvunget væk, da nazisterne

tog magten. Bliver så revisor o.l. og flytter et par gange. Man får en god beskrivelse af, hvordan de fem børn i grunden i begyndelsen ikke fatter nazismens ondskab og sande hensigter, mere beruses de af alle løfterne om afskaffelse af arbejdsløsheden, af tysk »renhed« og andre fede flokkel. Faderen ser tidligt det farlige og menneskefjendske i den ny sejrige bevægelse. Og langsomt går det også op for børnene, som derfor heller ikke er vilde med deres tjeneste i partiets ungdomsarbejde osv. Noget, der er tvungent. De kommer efter deres tur og alder til München for at studere. Og starter langsomt og i det små en protestbevægelse, bl.a. med flyveblade. Det går snart galt.

Men Hans og Sophie tager dødsdommen fattet og med værdighed, så de, der er ansat i fængslet, aldrig glemmer det. Det skal tilføjes, at i München og en række andre vest- og sydtyske byer anholdes og dømmes i de næste måneder andre 80. Bl.a. flere professorer, men ellers mest unge. Og forskellige af de unges nærmeste venner får også dødsdomme. Også en afdeling i Hamborg rives op. Her anholdes ca. 50, hvoraf de otte henrettes.

En smuk bog, med bidrag, indhentet fra mange sider. Og med mange fotos fra Sophies liv. Let har det nok ikke været. Og af og til tænker man ligefrem på den lille hollandsk-jødiske pige i Amsterdam, Anne Frank.

Johs. Rasmussen

Hans Scholl, født 22/9 1918. Medicinsk student. Henrettet 22/2 43.

ADRESSE- LISTE

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N. (01) 35 50 12.

Næstform.: Peter Møller Madsen, Sjælør Boulevard 12, 2.tv. 2450 København SV. (01) 31 77 34.

Sekr.: P. Nielsen, Bjernedevej 40a, 2700 Brønshøj. (01) 74 26 35.

Kass.: Bernt Johannesson, Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby, giro 5 11 79 17.

Bestyrelse: H. Davidsen, Frode Toft, Hans Andersen, Axel Lauritzen, Lilian Olsen, Birgit Fischermann, Jørgen Lind, Solveig Skjøtt, Arvid Hemmingsen og Ove Laursen.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev (03) 86 55 59.

Kass.: Johs. Damsgaard, Herninggade 1, 2100 København Ø. (01) 42 55 72.

Odense: Carl Aage Hansen, Kærmindevej 25, 5000 Odense. (09) 12 71 99.

Århus: Håkon Thomsen, Sondervangen 20, 8260 Viby J. (06) 14 53 95.

Aalborg: G. Hansen, Østre Allé 47, 9000 Aalborg. (08) 12 73 63.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: Poul Nielsen, Bjernedevej 40 A, 2700 Brønshøj. (01) 74 26 35.

Kass.: Erik Richter, Klarup Kirkevej 18, 9270 Klarup. (08) 31 82 95. Giro 6 45 87 18.

Socialsekretær: Otto Laugesen, Dragstrupvej 118, Ml. Jolby, 7950 Erslev Mors. (07) 74 16 64.

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N (01) 35 50 12.

Kass.: Anna Strunge, Musvågevej 20, 8210 Århus V. (06) 16 98 12.

Omegnsafdelingen:

Fmd.: Erik Lorentzen, Lundebjerggårdsvej 216, 2740 Skovlunde. Kontorets adresse: Kongevejen 252, 2. sal vær. 328, 2830 Virum. Giro 8 01 17 88. (02) 85 58 98.

Kass.: Aage Amstrup, Florensvej 16, 2300 København S (01) 59 23 31.

Socialsekretær: Kaj Wadsbach Petersen, Lundebjerggårdsvej 228, 2740 Skovlunde (02) 94 44 92.

Esbjerg afd. Fmd.: Viggo Hansen, Palnato-
kes Alle 19, 6700 Esbjerg. (05) 14 27 58.
Kontor: Centret, Skolegade 54, 6700 Es-
bjerg. Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Fredericia afd. Fmd.: Oskar Larsen, Indre
Ringvej 199,2, 7000 Fredericia, tlf. (05)
92 58 33. Kontor Kongensgade 31 A, tlf.
93 29 73, åbent hver onsdag kl. 14-16.

Odense afd.: Øster Stationsvej 21, 5000
Odense C.

Fmd.: Richard Andersen, Giersingvænget
24, 5220 Odense SØ. (09) 15 98 27.

Kontoret er åbent hver onsdag fra kl. 10-12,
men ikke om eftermiddagen. Tlf. 13 88 45.
Herudover træffes kontorets leder på tlf.
16 31 93.

Sydfyns afd.: Louis Artell, Kirkevej 6, 5892
Gudbjerg. (09) 25 18 29.

Aksel Jørgensen, Varnæsvej 33, 5700
Svendborg. (09) 54 12 29.

Sjællands afd.: Ove Laursen, Moseskræn-
ten 3, Ganløse Bund, 2760 Måløv. (02)
18 30 46.

Aalborg afd.: A.J. Jørgensen (Åbo), Lem-
vigvej 67, 9220 Aalborg Ø. (08) 15 70 82.
Centrets adresse: Østerbro 38, 9000 Aal-
borg (08) 12 16 19. Åbent tirsdage 10-12,
torsdage 10-12 og 14-17.

Århus afd.: Alfr. Bertelsen, Louis Hamme-
richs Vej 11,2, 8200 Århus N. (06)
16 63 18.

Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200
Århus N. (06) 16 63 18. Åbent mandag-
fredag kl. 9-12 (sociale sager). Kammerat-
ligt samvær tirsdag og torsdag kl. 14-17.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Gartner Christen Karstensen, Stadi-
onvej 20, Øsby, 6100 Haderslev. (04)
58 41 65.

Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62,
8900 Randers, tlf. (06) 42 67 22.

Randers afd.: Else Axelsen Drejer, Kristrup-
vej 21a, 8900 Randers. (06) 42 17 70.

Kass.: Karin Larsen, Sjællandsgade 11,
8900 Randers. (06) 42 58 60.

Sjællandsafd.: Fmd.: Jens Thomsen, Skot-
tegården 15, 2770 Kastrup. (01) 50 48 61
og (01) 50 09 70.

Kass.: Henry Clausen, Lærkevej 9, 3630
Jægerspris. (02) 33 04 43.

Århus afd.: Edith Johansen, Hangovej 2,
8200 Århus N. (06) 10 15 19.

Kass.: Elisabeth Thorsen, Irisvej 2, 8400
Ebeltoft. (06) 34 17 82.

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER FRA BESÆTTELSEN:

Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille
Værlose. (02) 48 56 74.

Kass.: Henning Skott Sørensen, Kastrupvej
78, 1.tv., 2300 Kbh. S., tlf. (01) 58 31 02.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, Sjælør Boule-
vard 12, 2.tv., 2450 Kbh. SV.

Kass.: Gunnar Transel, Vestergade 29,
7100 Vejle.

HORSERØD

Fmd.: Heinrich Davidsen, Kastrupvej 90,
2300 København S. (01) 55 34 99.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Jørgen Lind, Stavnsholtvej 38, 3520
Farum. (02) 95 11 15.

Kass.: Ib Lærche, Immerkær 25, 2.tv.,
2650 Hvidovre. (01) 75 58 03.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200
København N. (01) 35 50 12.

Kass.: Emmy Eskildsen, Nansensgade 22,
5000 Odense C. (09) 11 92 52.

Odense: Evald Lægteskov, Åsumvej 128,
5240 Odense NØ. (09) 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bag-
sværd. (02) 98 11 77.

Kass.: Ingeman Berthelsen, Landlystvej 72,
2650 Hvidovre (01) 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Fischermann, Toftekærsvvej 28
C, 2820 Gentofte. (01) 65 82 12.

Kass.: Herman Erbsstein, Gerlevvej 15,
2700 Brønshøj. (01) 28 27 15.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede. 12
senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8592 Anholt
by. Henvendelse til: Alfred Bertelsen, Fugle-
bakkevej 130, 8210 Århus V. (06)
16 63 18.

Kegnæs: Ejers af Kammeraternes Hjelpe-
fond. Se øverst bladets side 2.

»Nors Hovedgård:« Selvejende institution.
12 senge. Adresse: Hindingsvej 38, Nors,
7700 Thisted. Henvendelse: Alex Binnebal-
le, (07) 98 11 95 eller Otto Laugesen, (07)
74 16 64.

Smidstruphytten: Ejers af Foreningen af Ge-
stapofanger fra Besættelsen. 4 senge. Hen-
vendelse til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128,
3500 Lille Værlose (02) 48 56 74.